

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / A. de Snoo

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 445

A. de Snoo

Broeders
van hetzelfde huis

MEDITATIEF 449

Adrian Verbree

Uit het juiste hout
gesneden

WANDELEN MET GOD 450

J. Wesseling

Loods

ACHTERGRONDEN 452

K. Harmannij

De predikant mag niet
alleen staan

SCHRIFTSTUDIE 455

P. Groenenberg

Jezus weerhoudt
(2 Tess. 2,7b.8)

EVANGELISATIE EN 458

ZENDING

C.J. Haak

Andere schapen –
niet van deze stal 2

KUNST 461

J.M. de Jong

Jeruzalem,
dat ik bemin 1

WOORD/WEERWOORD 465

M. te Velde

H.B.O.-Theologie?

en verder...

Nieuw uitgekomen/Meegelezen

BROEDERS VAN HETZELFDE HUIS

Af en toe kom je de tekst nog weleens tegen als wandtekst:

*'Waar **liefde** woont **gebiedt de HEER de zegen**'.*

Het is een regel uit de oude berijming van Psalm 733, Een regel met inhoud. De boodschap is duidelijk. En in eik huis ter harte te nemen.

Alleen: is het ook de boodschap van Psalm 133?

*Daarin komt het woord '**liefde**' helemaal niet voor.*

Psalm 733 wijst op iets anders. Iets wat ook voor het huis van God (1 Tim. 3: 15) van wezenlijk belang is.

We willen er in dit artikel van leren met het oog op het gesprek tussen de Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.

In de Nieuwe Vertaling lezen we als opschrift boven Ps. 133 'broederlijke gemeenschap'. En terecht. Want dat is het onderwerp.

Een onderwerp dat helaas in het spoor van de berijming wel ondergeschikt is gemaakt aan iets anders: de liefde. In deze zin, dat wel

is opgemerkt: 'als die er maar is, de liefde, dan komt het vanzelf wel goed, hoeveel verschillen er ook mogen zijn – waar liefde woont gebiedt de HEER de zegen!'

Hoeveel waars daar ook in schuilt, je bent toch net iets te gemakkelijk bezig, wanneer je Ps. 133 au-

nexeert voor het propageren van liefde, bijvoorbeeld ook **over** kerkmuren heen.

Laten we de psalm zelf eens lezen. Meteen bij het **eerste vers** valt al op, dat **Ps. 133** het juist **af-wijst**: het in-verband-met-allerlei-verschillen in vredesnaam maar **naast** elkaar wonen. Als **zou** dat gemeenschap zijn!

Ps. 133 laat zien: het gaat om een wonen in vrede **met** elkaar. David zegt: 'Ziet hoe goed **en hoe lieflijk** is het, als broeders ook tezamen wonen'.

Door het woordje 'ook' komt een sterke nadruk te liggen op het slot. Broeders moeten niet alleen maar broeders zijn, een gemeenschap vormen, maar die gemeenschap

ook onderhouden: een hechte eenheid, een hecht verband.

Hierbij is te denken aan het **hechte** verband zoals dat werd **gevonden** in de families in Israël. Het gaat over 'samenwonen' van broeders. Precies dezelfde uitdrukking vind je ook in **Deut. 25 : 5**, bij de **voorschriften** over het zwagerhuwelijk. Dan gaat het over een situatie van broers die met hun gezinnen **kenne**lijk nog **allemaal** bij elkaar wonen. Samen **genieten** ze van vaders **éne** erfgoed. **De Schrift laat het als iets** positiefs zien: **dat** een oudste **zoon**, op wie rechtens alle onroerend goed overging, de anderen niet zomaar wegzond. En dat de jongeren op hun beurt **het recht** van de oudste niet betwistten. **Hoe** mooi was dat: die – met erkenning van ieders eigen plaats – gezamenlijke zorg voor het op de **keper** beschouwd van **Góð** ontvangen erfdeel.

Nu, dezelfde woorden keren terug in Psalm 133: Ziet, hoe goed is het, als broeders ook **tezamen wonen**. Niet ieder een eigen leven leiden. Maar zich tezamen beijveren de erfenis te bewaren.

Gezamenlijke erfenis

In **twee** vorige artikelen gaven we iets **weer** uit het rapport van Deputaten voor Kerkelijke **Eenheid** aan de komende **generale synode** in **Berkel**. Het **ging** vooral over het doel en de werkwijze van kerkelijk **samenspreken**.

Vanzelf kwamen daarbij telkens weer de Christelijke **Gereformeerde Kerken** in het vizier. Met deze kerken wordt nu eenmaal het meest **samengesproken**.

Er zijn echter kerken die ons **historisch** nog nader staan: de **Nederlands Gereformeerde Kerken**. **Tot** ver in de zestiger jaren (soms zelfs tot in de zeventiger jaren toe) leefden wij met de leden van deze **kerken** in één kerkverband: broeders van hetzelfde huis.

De synode van Ommen 1993 heeft genoemde **deputaten** de opdracht gegeven 'te onderzoeken

of er mogelijkheden zijn contact te leggen met de **Nederlands Gereformeerde Kerken**, en zo ja op welke **manier**'.

Al spoedig na dit besluit kwam er een briefwisselingen vervolgens een serie gesprekken op gang **tussen** de **gereformeerde** deputaten voor kerkelijke eenheid (DKE) en de **Nederlands gereformeerde commissie** voor contact en **samenspreking** (CCS). Een **reeks** contacten waarin van begin tot eind de **gezamenlijke erfenis** is op te merken. Maar nu de roeping om die **erfenis** ook **samen** te bewaren!

Hoe zijn de broeders daarmee bezig geweest?

We geven eerst een beknopt verslag van de gevoerde gesprekken. **Daarna** vernemen we de conclusie van de **gereformeerde** deputaten om **daar tenslotte** onzerzijds een enkele kanttekening bij te plaatsen.

Het eerste gesprek

Het **rapport** biedt een **verslag** van maar liefst zes gezamenlijke vergaderingen. Het verslag is ook een **gezamenlijk** verslag. Wanneer je dit vergelijkt met het verslag van de gesprekken **tussen** de **gereformeerde** en de christelijk **gereformeerde** deputaten, is **dit zeker** als een winstpunt te noteren. De chr.gereformeerde deputaten gaven de voorkeur aan afzonderlijke verslagen van elk deputaatschap aan de eigen synode. Een **werkwijze** die niet **optimaal** meewerkt aan helder zicht op **elkaars** standpunten en die zo ook het **beoogde** doel, **kerkelijke eenheid**, weleens **meer** in de **weg** kan staan dan dienen. In dit geval is gelukkig gekozen voor **gezamenlijke** verslaggeving.

De eerste ontmoeting, 21 februari 1994, blijkt er één geweest te zijn, die gekleurd was door emoties. **Broeders** die elkaar nog kenden van voor de **breuk ontmoetten** elkaar **weer**. En zou dat, bij alle dankbaarheid voor de **mogelijkheid** tot weer-een-gesprek, **geen pijn** doen?

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8285
AG Kampen, Td. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 408040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

De afspraak wordt gemaakt, dat beide **deputaatschappen** zich zullen bezinnen op **deze drie vragen**:

1. Wat beweegt ons om aan deze gesprekken te **beginnen** en waar zijn we met **deze** gesprekken op uit?
2. Wat verenigt ons als kerken en **waarin** verschillen we?
3. Wat is met het oog op de **zo-**juist begonnen gesprekken **onze** visie op het hanteren en functioneren van de gereformeerde belijdenis?

Het tweede gesprek

Aan de hand van door beide **deputaatschappen** opgestelde notities wordt vastgesteld, dat de diepste drijfveren overeenkomen: de liefde van Christus en de eer van Christus. Ook inzake het uiteindelijke doel is er overeenstemming: geen gescheiden kansels en **avondmaals**-tafels meer.

De vraag 'Wat verenigt ons als kerken en waarin verschillen we?' levert **wat** het eerste betreft – althans in het verslag – maar weinig op: 'Over de eerste vraag wordt weinig gesproken'.

Verschil is en blijft er (ook in de volgende gesprekken) over de taxatie van wat er in de jaren '60 is gebeurd.

Het derde gesprek

gaat over de hantering van de belijdenis.

DKE stellen: 'De leer van Christus en de apostelen horen tot het fundament, waarop gebouwd wordt. De belijdenis definieert de officiële leer, al is daarbinnen wel reliëf. Maar dit reliëf maakt de belijdenis als geheel niet tot een **niet-fundamenteel** geheel.

Historische accentuering doet niets af van de **actualiteit** en de katholictiteit van de belijdenis. De binding

aan de belijdenis is niet mechanisch, **maar** betreft zich wel op "alle delen"'.
Het **ondertekeningsformulier** is bedoeld om de gemeente te beschermen tegen **individualisme** van de predikant. Tegelijk is er onderscheid tussen wat je in een **gemeentelid** kunt verdragen én in een voorganger. Bij predikanten gaat het er ook om dat ze geen dwaalleer mogen propageren. Wie schendt **Gods** tempel: een predikant die dwaalleer verkondigt of de instantie die hem deswege schorst?'

CCS betogen daartegenover: 'als je de gereformeerde leer in al zijn delen katholiek noemt in de zin van "bindend voor de kerk van alle tijden en plaatsen"', dan ben je wezenlijk een sekte geworden. Je **kunt** die uitspraak over het katholiek karakter van de leer **alleen** toepassen op de **kern**, het wezen van de leer: Christus **alleen** en **genade** alleen'. Verder merken zij op: 'Al is het de taak van de gemeente om de hele leer die we belijden over te dragen aan de jongeren, **toch is voor** het doen van belijdenis niet die instemming met de Drie Formulieren vereist, die **van** ambtsdragers wel gevraagd mag worden. Christenen die lid willen worden en op enig punt anders denken dan in de **belijdenis** is verwoord, worden **ook** niet om dat **enkele** feit geweerd'.

Het vierde gesprek

In dit gesprek gaat het over 'kerkorde en kerkverband'.

Deputaten hebben samen op een aantal **punten** de in de gereformeerde kerken geldende Kerkorde (DKO) vergeleken met het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (AKS) van de Nederlands gereformeerden.

CCS **merken** over het AKS op: 'Het AKS is geschreven vanuit de overtuiging dat het hebben van een kerkorde goed en nuttig is. Maar men moet **er** **tegelijk** tegen **waken** elkaar teveel te binden. Alles valt niet in regels te vangen'. De **histo-**

rie (bedoeld zal zijn; die van de jaren '60, AdS) heeft de broeders bang gemaakt voor 'meerdere vergaderingen'. **Maar** daarom is het doel van het ARS in plaats van de DKO nog **niet** het scheppen van vrijblijvendheid.

DKE reageren hierop als volgt: toch is er, in het raam van het AKS, ruimte om, terwijl je door anderen wordt aangesproken op enige dwaling, je eigen gang te blijven gaan. Gewezen wordt **op** artikel 34 van het AKS:

'Een besluit van de regionale of landelijke vergadering zal door de plaatselijke kerken bekrachtigd worden en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij dit besluit strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of ook als het niet overeenstemt met het Akkoord van kerkelijk samenleven.'

'De kerk die een besluit niet bekrachtigt om bovengenoemde redenen, of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.'

CCS wijzen er op, dat het hier **alleen** gaat om **besluiten van praktische aard**. **DKE** constateren echter, dat er in de loop van de jaren heel wat meer onder blijkt te vallen. Zo werden ondanks **uitspraken** van meerdere vergaderingen hierover in de Nederlands gereformeerde kerk in Groningen vrouwelijke ambtsdragers aangesteld. Verder was er zowel voor ds. H. de Jong (met **zijn** opmerkingen die afdoen aan het **gezag** van de Schrift) als voor ds. H. Smit (met zijn kritiek op de Dordtse Leerregels) **alle ruimte**.

DKE **zijn** dan ook van **mening**, dat het AKS geen gereformeerde kerkorde genoemd kan worden. Uiteindelijk wordt **trouw** aan de leer er niet door bewaakt.

Het vijfde gesprek

Het laatste gespreksonderwerp was 'de kerk'. Met bijzondere aandacht voor de tekst en de **betekenis** van

art. 27-29 NGB. In dit kader is ook gesproken over 'de Open Brief' van 31 oktober 1966.

Het verslag maakt duidelijk dat de broeders over deze zaken openhartig met elkaar hebben kunnen spreken, maar zonder elkaar te vinden.

Het zesde gesprek

19 juni 1995 ontmoeten de broeders elkaar voor het laatste. Bij deze gelegenheid doet de voorzitter van de CCS nog 'een klemmend beroep op de DKE om aan de Generale Synode voor te stellen de gesprekken voort te zetten, contact te blijven houden, op de een of andere manier.'

Conclusie

Terugblikkend op de gesprekken schrijven DKE aan de synode: 'We moeten concluderen dat én ten aanzien van de handhaving van de leer, én ten aanzien van de handhaving van kerkelijke uitspraken binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken te grote tolerantie bestaat. Daarbij moet onmiddellijk worden aangetekend, dat onze gesprekspartners uit de kring van de CCS zich persoonlijk op de gereformeerde leer wilden laten aanspreken. Helaas menen we echter te moeten concluderen, dat kerkelijk gezien toch de gereformeerde leer bij de Nederlands Gereformeerde Kerken niet veilig is. We constateren dit met diepe teleurstellingen groot verdriet'. DKE stellen de synode voor het volgende te besluiten:

besluit I:

'met droefheid te concluderen dat er op dit moment onvoldoende perspectief is om over te gaan tot verdere samenspreking met de Nederlands Gereformeerde Kerken'

besluit 2:

'aan de eerstkomende Landelijke Vergadering van de Nederlands Ge-

reformeerde Kerken besluit I met zijn gronden mee te delen; 'er bij de Nederlands Gereformeerde Kerken op aan te dringen op genoemde verschillen op zodanige wijze in te gaan dat deze weggenomen kunnen worden en voortgaan de samensprekingen zinvol worden'.

Een vraag

Wie kennis neemt van het rapport van deputaten z d moeilijk anders kunnen dan delen in hun verdriet. De uitspraken van deputaten CCS zijn duidelijk genoeg en de gegeven reacties op duidelijk aangewezen al te grote vrijblijvendheid geven nu niet direct het vertrouwen, dat het in de toekomst anders wordt. En dat is heel jammer, juist nu deputaten CCS (in tegenstelling tot de deputaten en de synode van de Chr. Geref. Kerken) zo voluit mee de roeping onderkennen tot niet maar 'liefde' en 'eenheid', desnoods naast elkaar, maar tot kerkelijke eenheid! Je merkt onze gezamenlijke afkomst, tot in het kerkbesef toe.

Het is voor wie er niet bij is geweest wat gissen: waarom is er toch over wat ons verbindt zo weinig gesproken (blz.64, regel 5)? Tot in de aan de synode voorgestelde besluiten vind je er niets van temg. Nu bestaat de voorgestelde besluitekst vrijwel alleen uit een veroordeling van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Niet dat er geen eerlijke vragen mogen en moeten worden gesteld. Toch zou ik willen pleiten voor een wat andere toonzetting.

DKE zeggen zelf te hebben gesproken met vertegenwoordigers die stuk voor stuk waren aan te spreken op de belijdenis. Zij zullen niet de enige Nederlands-Gereformeerden zijn voor wie dit geldt. Geef dat geen opening om onder verwijzing naar alles wat we gemeenschappelijk hebben, juist deze mensen binnen de N.G.K. op te roepen tot alles-in-het-werk-stellen, dat we

ook kerkelijk weer één zullen zijn? Daarná is dan te wijzen op datgene wat dan wel uit de weg moet: alles wat tekort doet aan je gemeenschappelijke instemming met de leer van de Schrift, zoals die wordt nagesproken in de confessie. Laten onze broeders en zusters maar weten, dat ons hart voor hen klopt.

Er zijn er daar al te veel met wie wij in één huis horen samen te wonen!

UIT HET JUISTE HOUT GESNEDEN

Adrian Verbree

M meditatief

'...de timmerman...'

Marcus 6 : 3

'Ben jij hier bekend?'

'Geboren en getogen.'

'Goed zo. Ik zoek jullie timmerman; hij heeft dit vrachtje besteld.'

'Dan moet je Jezus hebben. Twee-de links. Mooie partij hout heb je daar trouwens. Libanon?'

'Jaah...'

Zo moet dat zijn gegaan. Lange jaren door. Jozef is niet oud geworden, maar hij heeft zijn oudste zoon een vak geleerd. 'Kijk joh, dit noemen we een zwaluwstaart. Er komt geen spijker aan te pas, maar zo vast als een huis. Mooi hè...?'

'Lager houden die beitel Jezus, straks schiet je uit.'

'Ik denk dat we hier maar een kruisverbinding voor moeten maken. Wat is er...? Wat sta je nou te staren? Kom op jongen, we hebben niet de hele dag...'

Ik weet het: de evangeliën zwijgen over deze periode, maar na een vers als Marcus 6 : 3 vult de stilte zich als vanzelf met beelden.

'De timmerman', zo hebben ze Hem gekend. Alledaagser kan het niet. Er is een legende, die vertelt hoe Jezus – Hij zou zes zijn geweest – te korte planken voor zijn vader door een wonder een eindje langer maakte. Maar zo is het natuurlijk niet gegaan, ze moesten roeien met de riemen die ze hadden om de eindjes aan elkaar te knopen.

Dit kan me bezighouden. Jezus heeft maar zo kort aan de weg getimmerd, de rest van de tijd, jaren en jaren, deed Hij het anoniem in de werkplaats.

Ziet u het voor u?

Jezus, die een splinter uit zijn hand trekt.

Jezus, die fluit omdat dat juk zo goed lukte vanmiddag.

Jezus, die bij lamplicht rekeningen schrijft.

Als ik die beelden voorbij zie komen, dan denk ik: 'Here wat was u gewoon!' Dan vraag ik: 'Here bent U ook, na gedane arbeid, met de mannen van de straat een glas wijn gaan drinken? En hadden veel mensen in Nazaret een werkstuk van U in huis? Of op het erf, blootgesteld aan weer en wind?'

En wat hebt U een geduld geoe-fend! 'Wist u niet dat Ik bezig moet zijn met de dingen van mijn Vader?' U wist het. Al die tijd. Maar u zocht gewoon het hout bij elkaar voor de nieuwe hefboom voor de put van de oude Judas. En wat ging er door U heen toen u voor het laatst uw vertrouwde beitel in het hoesje schoof en de deur van de werkplaats voorgoed achter U dichttrok, omdat u wist dat er-gens een Doper wachtte?

Ik hoop dat deze timmerman u raakt. Want hoe gewoner Hij op deze bladzij voor u staat, hoe grootser Hij voor u zal worden. De Zoon van God trekt spijkers; Hij was één van ons. O ja, Rien Poortvliet schilderde de werkelijkheid.

Zou Jezus nog wel eens aan die tijd denken? Zou het Hem iets doen, als wij proberen het beeld van de timmerman vast te houden?

Stel dat Jezus tien jaar timmerman is geweest. Wat moet Hij dan een boerengereedschap, tafels, jukken en ander gerei hebben gemaakt! Stuk voor stuk verloren gegaan. Maar stel nu, dat ik morgen toch

iets vind, een stuk handwerk van Jezus. Reken maar dat ik het mee zou nemen! En dat het niet te koop zou komen. Geen relikwie, wel een kostbare schat, waar ik zo nu en dan in verwondering mijn hand op zou leggen.

Maar goed, meer dan die ene tafel heeft Hij ons niet gelaten, en die wil ik graag met u delen.

Jezus, Hij begon als een 'rijsje', werkte met hout, en stierf op het hout.

Van dood hout zeggen we wel eens dat het leeft, en van Jezus weet ik het zeker.

Wandelen met God

Verjaardag

Jeannet voelde zich moe. Tijdens alle drukte had ze het niet zo gemerkt, maar nu kwam blijkbaar de terugslag. Zo'n verjaardag **was** aan de ene kant altijd **een blijde** gebeurtenis. De **kinderen op** de bezoek. **Haar** kleinkinderen. **Allemaal** even hartelijk. Ze probeerde **er** altijd voor iedereen een gezelligedag van te maken. Maar bij het ouder worden viel het haar **steeds** zwaarder. Inmiddels was ze midden zeventig. Geen wonder natuurlijk dat de jaren zo langzamerhand gingen tellen.

Het **was** **toch** snel **gegaan**, eigenlijk. Ze herinnerde zich nog als de dag **van** gisteren, dat ze jong was. Een heel leven voor zich. Maar nu ze terugkeek, **was** het als **een** flits voorbijgegaan. De **HERE** had toch gelijk, zoals altijd. Het **mensenleven: een zucht**. Het vliegt voorbij. Bij het ouder worden leken de jaren alleen maar sneller en sneller te gaan. Alle kinderen al lang en breed getrouwd. Lieve kleinkinderen had ze. Maar wat werden ze snel groot. De oudste kleindochter had zelfs al verkering. **Een** ander ging van 't zomer al op kamers. De ouderdom ging ze **aan** den lijve voelen. Ze was moe, na zo'n **drukke** week. Jammer, dat Nico dit niet meer kon meemaken.

Herkenning

Zo'n vier jaar geleden was hij **gestorven**. In zijn laatste weken hadden ze daar ook samen om gebeden. Het nieuws van zijn ziekte was als een bom ingeslagen. Je wist dat het moment zou komen. Maar toch... Later **kwam** er iets van aanvaarding. Ja, na veel opstandig-

heid **en** strijd, dat **wel**. Zijn lichaam werd al meer en meer gesloopt. Ze zou er nooit aan **wennen**. Die stilte. **Dat** verbroken contact. Die lege stoel, als ze uit de kerk kwam. Ja, dat was een van de redenen om te verlangen. **Straks** zou ze Nico terugzien. Niet dat hun huwelijk daar het belangrijkste **was**. Je **bekeek** alles vanuit het gezichtspunt van God. Maar **toch**: Nico **als** de man **die** de Here op aarde aan haar verbonden had. Hun huwelijk als klein radertje in dat wereldwijde werk van God. En **zó** van het allergrootste belang. Twee mensen, door **Gods hand** aan **elkaar** verbonden. In dienst van Gods rijk. Totdat de dood hen **zou** scheiden. **Gods hand** had hen **ook** uit elkaar gehaald. Tijdelijk, gelukkig. Ja, Nico **zou** straks zijn eigen lichaam **terugkrijgen**. Herkenbaar voor haar. **Voor** anderen. **Een** bijzonder geheim vond ze dat: **aan** de ene kant een verheerlijkt lichaam. Onvoorstelbaar anders. Toch ook herkenbaar. Je eigen lichaam. Net als de Here Jezus. Ze kon verlangen **naar** dat moment **van** terugzien. **Al was** dat **voor haar** niet 't belangrijkste. De laatste jaren **was** ze ook **heel** erg gaan uitzien naar de ontmoeting met Jezus: haar **Heiland**.

Blik

Indrukwekkend eigenlijk: zo'n hele gemeente, die bij je doop vraagt of je mag opgroeien in Jezus Christus. Dat **gebed** was verhoord. Vroeger was ze zich daar nauwelijks van bewust. **Pas** achteraf had ze **doorgekregen**, dat **Hij** continu aanwezig geweest was. **Via** de opvoeding van haar ouders, via school, via kerkdiensten, catechisaties. Wat **een** energie had **Hij** in haar

geïnvesteed. Pas de de laatste twintig, dertig jaar was Jezus als **Persoon** veel **sterker** naar voren gekomen. Geloven, dat ging niet allereerst om dingen. Je was aan een **Persoon** gehecht. Net als in je huwelijk eigenlijk. Dingen stonden niet op zichzelf. Alles had te maken met de Ander!

Sinds het **ziekbed** van **Nico kon** ze **zich goed** indenken wat Paulus bedoelde. 'Leven is **goed**; maar naar de **Here toegaan** is beter.' Ze hadden **samen** heel wat meegemaakt, Jezus **en** zij. **Kort** geleden had ze zitten mediteren over de **blik** in Jezus' ogen. Ze **kon** zich een heel scala aan gezichtsuitdrukkingen voorstellen. De pijn en het verdriet in zijn ogen, toen Petrus zei: 'ik heb niks met **die man** te maken.' Gaf je daar nou je leven voor? Of de tranen bijna, toen Hij op onwil stuitte: 'Jeruzalem, Jeruzalem, **hoe** graag had Ik... Maar u hebt niet gewild.' Zijn blik vol **ontferming**, **wanneer** Hij al **die mensenmassa's** **voor** zich zag met hun problemen, hun zonde, hun **rusteloosheid**, hun ziekte. Niemand peilde de ellende dieper dan Hij. De liefde achter elke **mg-opslag**. Of de heilige **woede**, wanneer zijn opponenten willens en **wetens** **zijn** missie ontkenden. De angst voor het **kruis**. De wanhoop: 'Mijn **Vader**, waarom? **Waarom??**'

Aandacht

Tegenwoordig had ze bij 't **dopen** **nog meer** de neiging om alles te willen zien dan vroeger, als **klein** kind. Dat **fragiele voorhoofdje**, waar Jezus **Christus** zijn stempel op **zette**. De Heilige Geest **werd** al **aan** het **werk gezet**: meegeven wat Christus **voor** je had klaargelegd. Wat begreep je er van als baby? Of

ais puber?

Ais kleuter moet ze een vrolijk kind zijn geweest. Een sterk eigen willetje, volgens haar moeder. In haar pubertijd was ze knap lastig voor haar ouders. Sjachrijnig kon ze tot het uiterste gaan om haar zin d m te drijven. Alleen maar om haar gelijk te krijgen. Hele dagen kon ze zich gedeprimeerd voelen, doordat dingen niet zo liepen als zij graag wilde. Ondertussen baalde ze vaak van zichzelf.

Aan de ene kant voelde ze zich daar soms nog schuldig over. Wat kwam er vaak duidelijk uit wat er in je zat: een stuk weerbarstigheid, je eigen zin doordrijven. Ook naar God toe. En dat bleef je hele leven doorgaan! Aan de andere kant groeide haar bewondering. De Geest moest over een ongelooflijk doorzettingsvermogen beschikken! Al die jaren had dat eigendoms-**teken** van de Here Jezus op haar voorhoofd gezeten. Onuitwisbaar. Altijd was er die blik uit de hemel geweest. Die persoonlijke aandacht. Die vertederende voor haar als kleuter. Pretlichtjes, misschien wel. Die vastberaden blik, **wanneer** zij weer eens de kop in de wind gooide. Die pijn, wanneer zij een houding aannam van: 'ik heb met die Jezus niks te maken'. Dat aandachtig voorover buigen in de hemel, als zij ging bidden. Haar **kleutergebedje**. Later alleen, voor 't slapen gaan. Die gefronste wenkbrauwen, die kleurstelling, **wanneer** het van haar kant stil bleef: dan was ze zo in bed gedoken. De blijdschap, bij haar huwelijk met Nico. De trots, toen ze kinderen kregen: **nieuwe burgers** voor zijn rijk. De ontferming over haar, bij het overlijden van Nico. De voldoening over Nico: dit kostbare mensenkind was veilig binnen. **Opnieuw**: die vastberaden blik: Hij zou ervoor zorgen dat zij er doorheen kwam, met haar rouw en verdriet.

Geloodst

Eigenlijk was zij op sleeptouw genomen. Vanuit de hemel was ze

veilig door het leven geloodst. Haar levensscheepje: 'onder Jezus hoede'. Niet zij, maar Hij voerde het commando over het roer. Pas achteraf zag je dat heel duidelijk. O nee, het was helemaal geen kalme reis geweest. Ze had alles meege-maakt de ene dag een kalme zee; de volgende dag een vliegende storm; onstuimige golven: je leven stond soms op z'n kop; mist; depressies; vastlopen; en toch weer loskomen; uit koers geslagen worden; de twijfel of je wel ooit de haven behouden zou binnenlopen. Bij alles kon ze wel haar verhaal vertellen. Bijzonder was dat: dingen, waarvan je je afvroeg wat het voor zin had, kregen achteraf soms hun plek. Hun heilzame betekenis. Wat was ze opstandig geweest, toen haar verkering met Frans stukliep. Ze had God er boos op aangekeken. Later hoorde ze dat Frans vlak daarna God de rug toegekeerd had. Veel later had ze begrepen waarom het voor haar beter was, zo. Met Nico was ze gelukkig geweest. Ondanks de moeilijke perioden. Hun ruzies, af en toe. In hem had ze een man gehad, die haar hielp op koers te blijven. En omgekeerd. Roergangers, die de woorden van de Loods blindelings vertrouwden.

Veilig binnen

Dat zou een fantastische ontmoeting worden, straks. 'In het strand, hemels licht, zullen wij de Heer ontmoeten! Aangezicht tot aangezicht, mogen wij Hem blij begroeten.' Een golf van ontroering sloeg door haar heen. Haar Loods. Hij kende het vaarwater op zijn duimpje. Op elke situatie wist Hij adequaat reageren. Daar mocht je op vertrouwen. Ja, het sterven kon haar benauwen. Ze zag er tegenop. Net als Nico. Niet zozeer wat daarna zou komen, boezemde angst in. Eerder het moment zelf. Dat loslaten van je lichaam. Dat lichaam zou uitgekled worden, tot up je botten. En de afkeling, daarvoor. Het verdriet van haar kinderen greep haar nu al aan.

Toch deed dat geen afbreuk aan haar verlangen. Soms was ze bijna benieuwd naar de blik in Jezus' ogen. Zou het een rustige glimlach van voldoening zijn? Of een blik van triomf? 'Ik wist van tevoren al dat Ik het zou redden! Heerlijk, dat je eindelijk bij Me bent. Voor altijd. Beter dan bij Mij kun je het niet krijgen.'

Misschien kwam de Here voor die tijd al terug. Dan zou ze in een fractie van een seconde verheerlijkt worden en de Here Jezus verwelkomen. Samen met Nico Hem binnenhalen, hier op aarde. Daar had Hij uiteindelijk zijn bestek op afgestemd. Zij zouden gezond en wel voet aan wal zetten. 'Wij, van alle smet ontdaan, zullen rein bij Jezus staan.' Voor altijd samen. 'Wandelen met Jezus': dat werd een nieuw paradijs.

Ze voelde zich nog steeds moe. Tegelijk stroomde door haar aderen een wonderlijke energie. Ze had nog een heel leven voor zich! Het mooiste moest nog komen.

DE PREDIKANT MAG NIET ALLEEN STAAN

K. Harmannij

Achtergronden

Artikel 30 NGB geeft ons een grondpatroon voor de ambten in de kerk. Er moeten in ieder geval predikanten zijn, ambtsdragers die het Woord van God en de sacramenten bedienen. Ook moeten er ouderlingen en diakenen zijn. Maar waarom eigenlijk?

Artikel 30 zegt het kort en goed: Er moeten 'opzieners en diakenen' zijn 'om met de herders een raad van de kerk te vormen'. Dat is het dus: de herder, de predikant, mag niet solistisch leiding geven aan de gemeente. Hij moet dat doen binnen een college, een kerkeraad. En daarvoor zijn er ouderlingen en diakenen

Geen inperking van bevoegdheden

Opnieuw valt op hoe terughoudend de belijdenis hier spreekt. Zo wordt niet als reden aangevoerd dat er bepaalde taken zijn die niet door een predikant zouden mogen worden verricht; taken waar je dan andere ambtsdragers voor nodig zou hebben. Wat & belijdenis betreft, mag de predikant alle voorkomende ambtelijke werkzaamheden verrichten. Als hij het maar niet alleen doet. Als hij maar functioneert binnen een kerkeraad.

Het zal ook niet meevallen om vanuit de Bijbel een andere opvatting te verdedigen. Een opvatting die verder gaat dan de belijdenis op dit punt. Ik zou tenminste niets welen te noemen waarvan de Bijbel zou zeggen: dat is iets waar de predikant vanaf moet blijven, omdat het is toevertrouwd aan andere, specia-

le ambtsdragers.

Wel lees ik in 1 Korinthiërs 12 dat het niet goed is wanneer iemand ook werkelijk alle taken in de gemeente naar zich toe wil trekken. De gemeente is als een lichaam, waarbij iedereen zich mag ontplooiën in overeenstemming met de gaven die God hem heeft toevertrouwd. Daarbij doet dus niet iedereen alles, maar de een doet dit, en de ander dat.

Binnen een kerkeraad kan dat goed tot zijn recht komen: daar vinden we een predikant die wel alles mag, maar niet alles hoeft. Want hij heeft ouderlingen en diakenen naast zich. In goed overleg kunnen zij de taken verdelen, in overeenstemming met & gaven die ieder van God gekregen heeft.

Wel verdeling van de taken

Dat is ook de teneur van het be-

roemde verhaal uit Handelingen 6. De apostelen besteden daar het 'bedienen van de tafels' uit aan zeven andere ambtsdragers, die speciaal voor dit werk worden aangewezen. De reden is echter niet dat het de apostelen zelf verboden was om die tafels te bedienen; het is alleen dat zulke werkzaamheden hun hoofdtaak, de verkondiging van het evangelie, in gevaar zouden brengen.

Je kunt hier dus niet uit afleiden, dat een predikant zich buiten het diakonale werk moet houden. Je kunt er wel uit afleiden dat een predikant niet verstandig doet als hij alle dingen, ~~te~~ en met die diakonale werkzaamheden, helemaal zelf wil doen. Laat hij zo verstandig zijn als de apostelen, en de werkzaamheden delen met zijn mede-ambtsdragers, de ouderlingen en de diakenen. Daar zijn ze voor.

Vandaar de diaken

Het is zelfs zo, dat we hier de enige reden vinden voor het handhaven van een speciaal diaken-ambt. De moeite is namelijk dat de Bijbel wel enkele malen spreekt over diakenen, maar nooit eens zegt wat een diaken dan precies moet doen. De brief aan de Filippenzen wordt door Paulus geadresseerd aan de christenen aldaar, 'tezamen met hun opzieners en diakenen'. Deze mensen worden verder niet voorgesteld of nader geïnstrueerd, zodat we slechts kunnen concluderen: er waren in Filippi naast de ouderlingen nog een ander soort ambtsdragers. Waarom ze er waren, en wat ze precies deden, we weten het niet, maar ze waren er. In 1 Timoteüs 3 spreekt Paulus wat uitvoeriger over de diakenen, maar

dan gaat het vooral om de vraag wie voor dit ambt geschikt mag **worden** geacht. Opnieuw worden ze **op** een vergelijkbare plaats naast de **ouderlingen** gezet, **maar** over hun bijzondere **taak** wordt eigenlijk niets gezegd.

Ook het **woord** 'diaken' brengt ons niet veel verder. Het **is** dat kleurloze woord 'dienaar' dat Paulus ook wel voor **zichzelf** gebruikt, als hij **zich voorstelt als** dienaar van het Woord.

Het is daarom zelfs mogelijk dat de 'diakenen' uit Filippenzen 1 en 1 Timoteüs 3 **geen armen-verzorgers zijn**, maar mensen die, net als Paulus, werkzaam zijn in de evangelie-prediking. Dat **zou ook** wel passen bij **de vereisten**, die in 1 Timoteüs 3 aan de diaken worden gesteld. Zo staat er als eerste dat hij niet met **twee** tongen moet spreken. En aan trouwe diakenen wordt 'vrijmoedigheid in het **spreeken**' in het vooruitzicht gesteld. Dat past allemaal goed bij 'dienaren des **Woords**'.

De kerk heeft vanouds echter **voor** een andere lijn gekozen: het **diaken-ambt** werd dan gekoppeld aan **Handelingen 6**. Als daar namelijk over 'het bedienen **van** de tafels' wordt gesproken, gaat het daar **ook** om hetzelfde 'dienen' als bij de diaken en de dienaar des **Woords**. Je kunt met 'dienen' alle **kanten op!** Daarmee is niet gezegd dat wij de zeven nieuwe ambtsdragers uit Handelingen 6 moeten beschouwen als de eerste **diakenen**. Wel **willen** we in ons **diaken-ambt** vasthouden aan de wijsheid **van** Handelingen 6: laat niet **alle** werkzaamheden op dezelfde ambtsdragers neerkomen. Durf te **delegeren**. Durf voor bijzondere **taken** een bijzonder ambt in te stellen. En ook leren we van Handelingen 6 dat de organisatie van **de onderlinge hulp**, de 'bediening **van** de tafels', geschikt is om in zo'n bijzonder ambt onder te **brengen**.

Dus hebben we dat **gemaakt** tot de invulling van ons diaken-ambt: de **dienst van de onderlinge barmhartigheid**.

Maar nogmaals: dat betekent dus niet dat **een** andere **ambtsdrager** zich daar nu buiten moet houden. De apostel Paulus heeft zich ook na **Handelingen 6** nog geregeld belast met **een** hulpactie voor **Jeruzalem!** **Evenmin** betekent het dat elke gemeente onder alle omstandigheden het werk van de barmhartigheid **moet** onderbrengen bij speciale ambtsdragers. Want de omstandigheden van **elke** gemeente zijn niet gelijk aan die van **Jeruzalem** in de tijd van de apostelen. **Toen** was het **nuttig**, die scheiding **van** taken. Dat kan het **vandaag weer zijn**. **Maar de Bijbel** geeft ons **geen** grond voor stellige geboden op dit punt.

Des te meer kunnen we dankbaar zijn voor de voorzichtige **formulering van artikel 30 NGB**. Er **moeten** diakenen zijn, vergelijkbaar met ouderlingen. Maar wat **hun specifieke taak** is, blijft **open**.

Zeker, artikel 30 noemt **wel** de hulp voor armen en **anderen** die in moeite verkeren. Maar **dat** gebeurt in het kader van **een** takenpakket, dat in zijn geheel aan **de complete kerkeraad** wordt **toegewezen**. Want dat de **armen** geholpen moeten **worden**, dat **is** duidelijk. En dat de tucht moet worden bediend, is **ook** geen vraag. En dat **ambtsdragers** hierin een taak hebben, hoeft **ook** geen **betoog**. Maar hoe **deze** taken eventueel over de ambtsdragers verdeeld zouden moeten worden, **daar** laat de belijdenis zich niet over uit. Terecht. Want Gods Woord doet daar **ook geen strikte uitspraken** over.

Het werkveld van de ouderling

Daar moet wel aan worden toegevoegd dat over de ouderling **meer** valt te zeggen dan over de diaken. Alleen al de **woorden** 'ouderling' en 'opziener' (beide worden in het Nieuwe Testament zonder **duidelijk onderscheid gebruikt**) hebben meer inhoud **dan** het kleurloze 'dienaar' **van** de diaken. Ze roepen het

beeld op van iemand die **d m** leeftijd of ervaring een zeker **overwicht** **geniet** binnen de gemeente, en die daarom toezicht kan houden op een **goed** verloop van de **kerkelijke zaken**.

Ook worden hier en daar in het Nieuwe Testament ouderlingen aangesproken op hun taak, zodat we daar enigszins een **indruk** van **kunnen** krijgen. Teksten als **Handelingen 20 : 28**, **Titus 1 : 7-9** en **1 Petrus 5 : 2, 3** zijn hierbij van belang. **Toch** komen ook hier **geen** zaken naar voren die alleen bij een ouderling passen, en niet **bij** andere ambtsdragers. Ouderlingen **moeten** leiding geven. Maar dat doen **predikanten** en diakenen op hun manier ook. Ouderlingen moeten **onderwijs kunnen** geven, **maar** predikanten deden dat ook al, en **diakenen** mogen zich daar volgens 1 Timoteüs 3 evengoed mee bezig houden. Ouderlingen moeten dwalingen weerleggen, maar wie kijkt **naar** 'de zeven' van Handelingen 6 (toch het voorbeeld voor onze invulling **van** het diaken-ambt), die merkt dat deze mensen het debat met de tegenstander niet aan **anderen** overlieten.

Kortom: ook al weten we over de ouderling iets **meer**, we **ontdekken** ook bij hem geen taken die hij alleen mag verrichten, met uitsluiting van andere **soorten** ambtsdragers. Dus is het terecht dat de **belijdenis** zich **ook** in het geval van de ouderling terughoudend opstelt.

Twee ongelijke lijnen

Ondertussen hebben we wel **ontdekt**, dat het **Bijbelse** fundament onder het ambt van het ouderlingen en diakenen heel **anders** is dan het fundament onder het ambt van de **predikant**.

Het ambt van de **predikant** is gefundeerd in de **noodzaak** van het werk dat hij **verricht**: het evangelie moet gepredikt **worden** en **de sacramenten** moeten **worden bediend**. Nog in de **bijbelse** tijd werd dit werk door **verschillende** soorten van ambtsdragers gedaan, zodat het

N nieuw uitgekomen

Algemene inleiding op het Oude Testament, een uitgave in de serie 'Wegwijzers in de Gereformeerde theologie'. De auteur, ds. G.J. van Beusekom (Ned. Hervormd predikant), geeft een korte en duidelijke inleiding op het O.T. als geheel. Daarbij komen o.a. de naam van het O.T., de taal en de literatuursorten aan de orde. Uitgegeven door Kok Voorhoeve, f 17,90 (72 blz.).

In het boek *Uw hart worde niet ontroerd* geeft dr. D. Martyn Lloyd-Jones een meditatieve uitleg van Johannes 14. De schrijver werd vooral bekend als prediker van de Westminster Chapel in London. Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, f 19,95 (111 blz.).

Wat betekenen de Tien Woorden voor de huidige tijd? Op deze vraag probeert dr. G.H. ter Schegget (1981-1992 hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Leiden) in het boek *Vrijheid door gehoorzaamheid. Over de tien woorden* een antwoord te geven. Uitgeverij Ten Have, Baarn, f 39,50 (193 blz.).

Verwachtend uitzien, een dagboek voor de adventstijd en de kerstweek van de hand van prof. dr. W.H. Velema. Het boek is een gids voor de vijf weken rond Kerst d.m.v. dagelijkse meditatie. Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, f 14,95.

Totdat Hij komt, voor de week van voorbereiding op het Heilig Avondmaal. De auteur, drs. N.C. van Velzen (o.a. docent aan de Chr. Hogeschool 'De Vijverberg-Felua'), geeft voor elke dag in de voorbereidingsweek een aantal teksten en gebeden. Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, f 14,95 (68 blz.).

moeilijk is om van onze predikant een lijn terug te trekken naar één bepaald ambt in de Bijbel. Maar bij alle onduidelijkheid over zijn bijbelse voorganger is er toch geen onduidelijkheid over zijn bijbelse taak.

Bij ouderlingen en diakenen is het echter juist andersom. Hun ambtsnaam komt regelrecht uit de Bijbel vandaan. Er moeten ouderlingen en diakenen zijn. Maar de Bijbel is veel minder duidelijk over hun taak. Zo staat het wat ongelijksortig naast elkaar: een welomschreven taak, de dienst des Woords, maar zonder duidelijke benaming voor de persoon die het uitvoert; en daarnaast twee vaste ambtsnamen, ouderlingen en diakenen, maar dan zonder duidelijke taakomschrijving. Hoe breng je die beide lijnen nu bij elkaar? We zien hoe de belijdenis dat doet: die noemt beide soorten simpelweg na elkaar, en zegt vervolgens niet meer dan dat ze moeten samenwerken in het college van de kerkeraad.

Voor een belijdenis, die niet meer wil zeggen dan Gods Woord ons voorzegt, is dat voldoende. Maar voor onze kerkelijke praktijk is het wat weinig: we willen toch wel graag weten hoe de verhouding moet zijn tussen de drie ambten, en hoe hun taken kunnen worden afgebakend.

Dus gaan de bevestigingsformulieren een stap verder. Zij geven eerst al aan de diakenen een eigen taakomschrijving, door hen, met verwijzing naar Handelingen 6, aan het werk te zetten in de 'dienst der barmhartigheid'. Vervolgens wordt met behulp van 1 Timoteüs 5 : 17 een afbakening gemaakt tussen ouderlingen en predikanten: beide zijn werkzaam in het leidinggeven aan de gemeente, maar de predikanten leggen zich daarbij in het bijzonder toe op de prediking.

Het gewicht van 1 Timoteüs 5 : 17

Zo'n verwijzing naar 1 Timoteüs 5 : 17 is tamelijk riskant. Er gaat de

suggestie vanuit, dat het onderscheid tussen predikant en ouderling met bijbels gezag kan worden vastgesteld. Terwijl dat toch zeker niet het geval is: 1 Timoteüs 5 is daarvoor te beknopt.

Aan de andere kant is zo'n verwijzing toch waardevol: de kerk laat daarmee zien, dat we ook in zaken die niet duidelijk door de Bijbel worden voorgeschreven, ons evengoed willen oriënteren op bijbelse aanwijzingen.

Als dat dan ook maar vaststaat! Wie 1 Timoteüs 5 : 17 ziet als de bijbelse basis voor het ambt van predikant, kan gemakkelijk door een kundig exegeet worden onderuit gehaald. Maar wie deze tekst gebruikt als hulplijn bij de uitwerking van wat hij op andere plaatsen al had gevonden over de dienst des Woords en het ambt van ouderling, die hoeft voor de exegeet niet bang te zijn.

Uitgangspunt kan daarbij blijven wat verwoord is in artikel 30 NGB: er moeten ambtsdragers zijn die het Woord en de sacramenten bedienen. En deze dienaren moeten hun werk doen binnen een college waar ook ouderlingen en diakenen zijn. Samen moeten zij zorgen voor alle aspecten van het kerkewerk.

JEZUS WEERHOUDT

(2 Tess. 2,7b.8)

P. Groenenberg

Schriftstudie

Zal dat geen zware en moeilijke tijd worden vlak vóór de wederkomst? Zullen we staande blijven in de verschrikkelijke vervolging die direct aan de wederkomst voorafgaat? Angstige vragen. Maar is die angst nodig? Als de mens der wetteloosheid zich openbaart, zijn de christenen veilig. Dan zal de kracht van de uitverkiezing tot behoud aan het licht komen. Wanneer Jezus straks afrekent met zijn tegenstander(s), zijn de gelovigen 'veilig geborgen'.

We nemen de draad op van wat Paulus tot nu toe in 2 Tessalonicenzen 2,1-7 heeft willen zeggen.

1 De Tessalonicenzen moeten hun gedachte, dat de Here Jezus Christus al gekomen is, laten varen. Dat is een waangedachte. Voordat Jezus komt, treedt er afval op en verschijnt de mens der wetteloosheid. Verzen 1-4.

2 Het is bekend is wat Jezus tegenhoudt terug te komen: de in vers 3 genoemde afval en de wetteloze. Eens komt Hij echter wel. Vers 6.

3 Dat Christus zeker komt, blijkt uit de werking van het geheimenis der wetteloosheid. De werking van dat geheimenis kondigt de verschijning van de wetteloze mens in.

De uitingen van wetteloosheid geven ook aan dat Jezus op komst is. Vers 7a.

Het moment waarop de wetteloze zich openbaart

De werking van het geheimenis der wetteloosheid is dus niet hetzelfde als de verschijning van de mens

der wetteloosheid. Het geheimenis der wetteloosheid komt wel steeds meer aan het licht. Het wordt steeds meer zichtbaar in het optreden van mensen en machten, die met hart en ziel de wetteloosheid propageren en in praktijk brengen. Eens komt het tijdstip waarop de wetteloze zich zal openbaren. In vers 8 wordt gezegd, dat de wetteloze mens 'dan' komt. Het woordje 'dan' heeft in de grondtekst accent. Het slaat onmiskenbaar terug op de laatste zin van vers 7. De wetteloze mens zal komen, wanneer degene die weerhoudt, verwijderd is. De mens der wetteloosheid zal zich openbaren aan het eind van de geschiedenis. Hij zal optreden rond de wederkomst van Christus. Dat wordt bevestigd door het vervolg van vers 8: 'hem zal de Here doden door de adem van zijn mond en machteloosmaken door de zichtbaarmaking van zijn (dat is: Jezus') verschijning'. De openbaring van de mens der wetteloosheid en zijn ondergang als gevolg van Christus' komst liggen zo dicht bij elkaar,

dat in vers 8 over het optreden van de wetteloze mens niets wordt gezegd. In het vervolg (vss. 9v) wordt nog wel enig machtsvertoon genoemd, maar het is voor hem een hopeloze zaak.

2 Tessalonicenzen 2,8a zegt, dat de mens der wetteloosheid zich zal openbaren, als de geschiedenis ten einde is en de Here Jezus Christus klaar is met zijn werk en zijn weerhoudende handen van de satan en de wereld heeft teruggetrokken. Met andere woorden: de mens der wetteloosheid openbaart zich, zodra Jezus hem niet meer tegenhoudt. Dat hoeft dan niet meer, omdat Hij alle uitverkorenen heeft verzameld in de legerplaats der heiligen waar Christus ook zelf is. Dit alles gebeurt rond de dag van de wederkomst.

Nu treden wel wetteloze mensen op, op wie de gelovigen verdacht moeten zijn. Maar de wetteloze komt aan het eind. Hij kan niets doen ten kwade van de uitverkorenen.

Intermezzo: Openbaring 20 over het einde

Het optreden van de mens der wetteloosheid valt samen met het moment waarop de duivel – na een duizendjarige binding – wordt losgelaten (zie Openb. 20). Ook dit zal plaatsvinden rond Jezus' wederkomst. Immers, Jezus komt terug, zodra Hij klaar is met zijn werkprogramma. Daarvoor heeft Hij – vdgens eigen 'berekening' – duizend jaren nodig, een volle periode. In die duizend jaren is de satan gebonden. Dat betekent niet dat satan met rondgaat als een brullende leeuw, maar dat hij gedurende die duizend jaren niet in staat is de volken de

verleiden (Openb. 20,8).

De gebeurtenissen rondom Jezus' wederkomst **moeten** we niet in uren, dagen of maanden uitdrukken. Er zal sprake zijn van een heel korte tijd waarin **indrukwekkende** dingen plaatsvinden. De gebeurtenissen volgen elkaar in snel tempo op: de loslating van satan, de **verschijning** van de **mens** der **wetteloosheid**, de omsingeling **van** de legerplaats der heiligen waarin Jezus zich al bevindt (de duizend jaren zijn immers voorbij, Openb. 20,9) en de **ondergang** van al Gods tegenstanders.

Al die **tegenstanders** van God vormen in die tijd **een goed** georganiseerde (geestelijke of militaire?) macht. In Openbaring 17,12 wordt **gezegd**, dat **ze** geleid worden door **tien** koningen. Tien is het getal van de volheid. **Zij** ontvangen slechts één uur macht. Die term 'één uur' hoeft **niet** letterlijk bedoeld te zijn, maar geeft wel aan dat het optreden **van** de duivel en de koningen **en** de mens der wetteloosheid rond het einde van de geschiedenis **kort** zal zijn.

Openbaring 20,9 bevestigt de hierboven genoemde gedachte, & er voor de gelovigen **rondom** de wederkomst geen gevaar meer dreigt. Als de duivel wordt losgelaten, zal hij met **zijn** leger de legerplaats der heiligen omsingelen. Maar voordat de aanval komt, daalt er vuur **uit** de hemel en **verteert** de hele bende. Het komt niet **meer** tot een echte botsing tussen gelovigen en ongelovigen. **Dan** dreigt er **voor** de gelovigen **geen** gevaar meer van de kant **van** satans bende. De gelovigen bevinden zich dan **immers** in de legerplaats der heiligen waar **Christus** inmiddels ook is.

Het optreden van de losgelaten duivel (Openb. 20,9) **en** de **openbaring** **van** de mens der **wetteloosheid** (2 Tess. 2,8) en de machtsuitoefening van de **tien koningen** (Openb. 17,12) hoeven de gelovigen straks niet te verontrusten. Deze mensen **en** machten **h e n dan niets meer** doen **ten** nadele van de uitverkorenen. Vandaan heeft de duivel bewe-

gingsvrijheid. Allerlei **mensen** in wie **de** wetteloosheid is, treden op (het geheimenis van **de** wetteloosheid). **Daar moeten** gelovigen beducht voor zijn. Maar angst voor straks **is** niet **nodig**. **Dan** is het in 'een uur' bekeken. **Voor** de uitverkorenen **was** het **vóór** dat uur al bekeken: zij zitten veilig in de kazerne van God. Voor de duivelen zijn trawanten is het na dat **uur** bekeken: ze worden geworpen in de **poel van het vuur**.

Wie is de weerhouder?

De wetteloze zal zich openbaren bij het einde, kort voor de komst van Jezus Christus in heerlijkheid. Zo lezen we vers 8a. **Deze opvatting heeft ook invloed** op de uitleg van vers 7b. **Daar** is sprake van een persoon die nu nog weerhoudt, maar die eenmaal **verwijderd** wordt. Wie is hij?

Er wordt gedacht **aan** iemand die een sta-in-de-weg is voor het **optreden** **van** de mens der **wetteloosheid**. **Of** **aan** een macht, die de wetteloze nog tegenhoudt. J.A.C. van Leeuwen bijvoorbeeld **derkt** **aan** de Romeinse **macht van Paulus'** dagen.¹ Dat **was** toen een **macht** die 'met haar **streng** en rechtvaardig optreden inderdaad (...) **de openbaring van den "wetteloze"** naar Gods bestel kon **keeren**'. Naar mijn mening sluit de tekst van vers 7b **deze** verklaring echter uit. Het gaat niet om een **weerhoudende macht**, **maar over** een **weerhoudende persoon**.² De tekst van vers 7b geeft aan, dat het **gaat** om **een persoon**, 'degene die weerhoudt'. Bij houdt het optreden van **de** mens der wetteloosheid tegen. Immers, in vers 7a wordt **gezegd**, dat het geheimenis van de wetteloosheid **wekt**. Maar daaraan komt een einde (vs. 7b), wanneer hij die weerhoudt, **verwijderd** wordt. Wie is degene die het optreden van de wetteloze **tegenhoudt**? Wie bepaalt **wanneer** de tijd voor **zijn** optreden is **gekomen**? Is dat niet **Christus**?

Christus zelf wordt nog weerhouden terug te komen (vs. 6a) door

dingen die nog moeten gebeuren (vs. 3) in de tijd die voorafgaat aan 'zijn eigen tijd' (vs. 6b). Het is eveneens Christus zelf die de **verschijning** van de wetteloze mens tegenhoudt tot op het moment dat Hij klaar is met zijn werkprogram. **Zodra** Hij **daarmee** gereed is, houdt Hij de **wetteloze** mens niet **meer** tegen: '**dan**' zal hij verschijnen (vs. 8a). **Dan**, namelijk als Christus **hem** niet **meer** tegenhoudt. In vers 7b gaat het over **Christus**, die de mens der wetteloosheid tegenhoudt.

De weerhouder verwijderd

Maar zijn in het licht van **deze** uitleg de laatste woorden van vers 7b **niet** onverklaarbaar? **Daar** wordt gezegd, dat de **weerhouder** wordt **verwijderd** of zich verwijderd (grammaticaal is beide mogelijk, al heeft de eerste mogelijkheid de voorkeur). Kan **dat** van Jezus **gezegd** worden?

Letterlijk staat er in het slot van vers 7b, dat de weerhouder op een bepaald moment 'uit (**het**) midden wordt'. Dus: uit het midden gedaan wordt, verwijderd wordt.³ Deze passieve vertaling ligt grammaticaal **het** meest voor de hand. **Dan** valt hier het licht op **wat** God **straks doet**: Hij **verwijderd zijn** Zoon uit het gewoel van wetteloosheid. **Christus wordt verwijderd**. Hij verwijderd zichzelf. Net zoals gezegd **kan** worden, dat **Hij** **opgewekt** is uit de dood door Gods **kracht** en dat Hij **daaruit** is **opgestaan**.

Op een bepaald moment **trekt** Christus zijn **weerhoudende** handen terug. **Dan** wil **Hij** geen bemoeienis **meer** met de goddelozen. De maat is vol. Bkering is niet meer mogelijk, en afval van heiligen evenmin. Gods tijd is **gekomen**, **Hij** **roept** zijn Zoon terug. Samenvattend: de mens der **wetteloosheid** komt, wanneer Jezus Christus zijn weerhoudende handen van de goddeloze wereld af trekt. Dat is het **grote** moment **van** Christus' verschijning in heerlijkheid. **Daarna** presenteert Hij zich

bij de Vader met de gemeente die Hij om zich heen verzameld heeft.

De troost: het einde van de wetteloze

Zodra de wetteloze mens zich openbaart, zal de Here hem doden door de adem van zijn mond. De **wetteloze mens wordt machteloosgemaakt** door de verschijning van **Christus'** komst. Uit deze woorden blijkt hoe kort het optreden van de mens der wetteloosheid is. In feite is zijn optreden alleen tot **meerdere** glorie van Christus, de Overwinnaar.

Dat **betekent** niet, dat er in die korte tijd van zijn optreden **geen** sprake is van veel machtsvertoon (zie 2 Tess. 2,9.10). De duivel en zijn trawanten, zoals de mens der wetteloosheid, **laten** een machtige veelheid aan 'verlokkende ongerechtigheid' zien. Maar dat alles is alleen tot schade van hen die verloren gaan, 'omdat zij de liefde tot de waarheid niet aanvaard hebben, waardoor ze behouden hadden kunnen worden' (vs. 10).

De **Here** doodt de mens der wetteloosheid door de adem van zijn mond. Dat laat de **glorie** van Christus al zien. Zonder veel zichtbare moeite, zonder echte strijd zal Christus overwinnen. Dit komt overeen met wat we lezen in Openbaring 14, 14-16. Johannes heeft Jezus zien komen op een wolk. Hij gaat naar vijandelijk gebied. Maar zijn komst ademt één en al rust. Dat blijkt uit drie dingen:

1 Hij zit op een wolk. Zitten geeft rust aan. Hij is op de wolk onbeschermd. Hij heeft zich niet omringd door onneembare muren.
2 Hij heeft een gouden kroon op zijn hoofd. Hij draagt het teken van de overwinning, voordat Hij de laatste slag geleverd heeft.
3 Hij heeft een sikkel in zijn hand. Een landbouw-instrument in plaats van een zwaard.

Christus is Overwinnaar en heeft niet meer nodig dan zijn adem om de vijanden weg te blazen als kaf. **Samenvattend:** als de wetteloze

mens komt, wordt hij onmiddellijk daarna weggeblazen door de adem van Christus' mond.

Conclusie

Als Christus zijn werk – in duizend jaren – afgekregen heeft, is er geen reden meer voor Hem de mens der wetteloosheid tegen te houden. **Dan** trekt Hij zijn weerhoudende handen terug. Hij wordt – door **God** – uit de wereld van de wetteloosheid verwijderd. **Satan** wordt losgelaten en de mem der wetteloosheid breekt uit. Maar **Christus** zal ben doden door de adem van zijn mond. De Zoon van God triomfeert. In zijn triomf mogen delen al degenen die door het evangelie geroepen zijn tot het verkrijgen van de heerlijkheid Gods (2 Tess. 2, 14).

¹ Paulus' zendbrieven aan Efeze, Colosse, Filémon, en Thessalonica, Amsterdam: Van Bottenburg, 1926, 432 (serie: Kommentaar op het Nieuwe Testament).

² Soms huppelt men vrij gemakkelijk over dit punt heen. Bijv. M.H. Bolkestein, *De brieven aan de Thessalonicenzen*, Nijkerk: Callenbach, 1970, 201 (serie: Prediking van het Nieuwe Testament): 'De weerhouder – ditmaal staat het woord als een masculinum, terwijl het in vs. d als een neutrum voorkwam. Moeten wij daaruit opmaken, dat het over twee verschillende dingen of zaken gaat? Dat is onmogelijk. Het woord komt in kort bestek tweemaal voor en zal dan wel op één en hetzelfde slaan. De weerhouder is een figuur, waarover men kan spreken alsof het een persoon is. Maar ook alsof het een stroming, een beweging, een iets is. Ook hier geldt niet of-of, maar de mogelijkheid van een en-en. Het stellen van een of-of is een modern, westers alternatief.'

³ Van Leeuwen (a.w., 431) ziet hierin de gedachte 'aan een gewelddadig verwijderen'. Hij verwijst voor deze uitdrukking naar 2 Kor. 6,17 en Kol. 2,14. De verwijzing naar 2 Kor. 6,17 geeft geen aanleiding tot de gedachte dat de uitdrukking 'uit het midden worden' een gewelddadige klank heeft. De Here roept daar met een citaat uit het Oude Testament mensen op weg te gaan bij hen die onrein zijn. Er is geen sprake van geweld. Ook in Kol. 2,14 staat het gebruik van geweld niet op de voorgrond. Daar staat, dat de Here het bewijsstuk dat tegen ons getuigde, 'heeft weggedaan'. Bovendien worden de woorden 'uit het midden' in beide genoemde teksten met een ander werkwoord verbonden dan in 2 Thessalonicenzen 2,7b. In een aantal Nederlandse bijbelvertalingen klinkt dat vermeende gewelddadige element door als vertaald wordt met 'uit de weg geruimd worden'.

Nieuw uitgekomen

Bidden met Psalmen, geschreven door Dietrich Bonhoeffer [met levensbeschrijving door Eberhard Bethge], Het is de laatste publicatie die door Bonhoeffer zelf persklaar is gemaakt. Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, f 14,95 (54 blz.).

De foetus als donor, een uitgave in de Lindeboom-reeks met als auteur E.J. Westerman e.a. Er wordt o.a. ingegaan op vragen als: 'Is een ont-koppeling tussen abortus en weefselgebruik in de praktijk wel mogelijk?' Uitgeverij Buijten & Schipperheijn, Amsterdam, f 17,50 (70 blz.).

Kind van Om, een eerste handreiking aan ouders van kinderen met een handicap. Het boekje kwam tot stand in samenwerking met 'Helpende Handen', Vereniging voor Gehandicaptenzorg van de Gereformeerde Gemeenten. Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, f 7,95 (51 blz.).

Kleurenleven, over opvoeden in een multiculturele samenleving, door Anne Nijburg, voorzitter van de Vereniging Bijbel & Onderwijs. In samenwerking met diezelfde vereniging is dit boekje ontstaan. Uitgeverij Kok Voorhoeve, f 14,90 (68 blz.).

Kleinood en aanstoot, De Honderd-guldenprent en andere bijbelse historien van Rembrandt. Willem L. Meijer duidt in dit boek o.a. de Honderd-guldenprent in samenhang met de beeldtaal van de Gouden Eeuw (incl. illustraties). Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, f 29,95 (130 blz.).

ANDERE SCHAPEN – NIET VAN DEZE STAL' 2

C.J. Haak

E evangelisatie en zending

We bogen ons vorige week over het boek van H.M. Vroom, hoogleraar godsdienstwijsbegeerte aan de VU, **Geen andere goden**. Op indringende wijze **bespreekt** hij daarin **de** kritische verhouding van het christelijk geloof tot boeddhisme, hindoeïsme en islam. In zijn 'balans' stelt hij tegelijk pittige vragen over het absolute karakter van het christelijk geloof. Hij ziet naast verschillen ook veel waarheidselementen in andere religies. Hij gelooft daarom bijvoorbeeld dat vele islamieten God kennen.² Hij vraagt zich af of andere religies toch in feite ook niet dezelfde God bedoelen. En tot hoever reikt dan het heil van God? In twee artikelen gaan we op die vragen in. We beginnen hier met de kwestie van de 'overlappende waarheden', Volgende keer komen enkele andere punten aan de orde.

Evaluatie

Vroom schreef in weinig bladzijden een fundamenteel en uitdagend boek, dat midden in de plurale samenleving wil staan. Wie beseft hoezeer juist door de invloed van de religies mensen, volken en samenlevingen uit elkaar getrokken worden, zal instemmen met het grote belang van de bestudering van en omgang met de verschillende godsdiensten. Te meer nu ze in Nederland te kust en te keur aanwezig zijn.

Het is tegelijk duidelijk dat Vroom wegen inslaat en visies ontwikkelt die wel goed moeten worden doorgesproken. Ik laat de hoofdstukken

over de verschillende religies nu zitten en beperk me tot enkele opmerkingen over zijn algemene beschouwingen over christendom en andere religies.

1. Waarheid en de mogelijke overlappingsen

Als Christus de Zoon van God is, in Wie God zich definitief heeft geopenbaard, leidt dat dan onvermijdelijk tot belijdenis en lidmaatschap van de kerk, waarbuiten geen heil is? Vroom ontkent dit meerdere keren. Je hoeft geen lid van de kerk te worden, zelfs niet Christus te belijden om toch een relatie met God te hebben. Op kritieke momenten van deelname aan

eeuwig heil stelt hij óf suggestieve vragen, zou God niet ruimer zijn dan mensen?³, óf concludeert hij uit een enkele tekst dat er gelovigen buiten de kerk en Israël zijn⁴, óf hij speelt de bal kritisch terug naar de kerk die onder de maat leeft⁵, óf hij verwijst naar Gods uiteindelijk oordeel dat boven onze oordelen en inzichten uitgaat.⁶ We menen dat deze 'oplossingen' niet voldoen aan de bijbelse norm en onderzoeken langs welke weg Vroom hier terecht kwam.

– Absoluut als persoonlijk inzicht of goddelijke claim

Vroom vecht de absolute aanspraak op de waarheid door christenen aan. Ze mogen wél zeggen dat ze in Christus God diep hebben leren kennen. Dat mag echter niet betekenen dat ze de hele waarheid hebben, of dat ze van anderen niets kunnen leren. Dat komt omdat elke waarheid een subjectieve, emotionele en contextuele kant heeft. Een kerk die dan in belijdenissen of leeruitspraken de onfeilbare waarheid claimt⁷ en de niet-gelovigen verdoemt gaat ver over de schreef vindt Vroom. Er zijn immers mogelijke overlappingsen, die gemeenschappelijk zijn. Dan gaat het over fundamentele inzichten van geloof die waar zijn en algemene gelding hebben. Die vind je zowel in het evangelie als in de dharma en in de Koran. Dat maakt de weg vrij om niet op te scheppen over jouw traditie, maar samen te zoeken naar dieper inzicht en een goede levensweg.

Het valt op dat 'waarheid', 'geloof' en 'religie' benaderd worden vanuit de menselijke waarneming, met een filosofische redeneertrant. Het gaat dan kennelijk om 'algemene

waarheden', waarbij het niet om de **kern van** de christelijke waarheid gaat, Jezus Christus. **Zegt** de kerk in **zo'n** geval ooit dat ze niets **van** anderen **kan** leren, als ze de waarheid van Christus claimt, anderen afwijst en oproept tot geloof in Hem? Daar geloof ik niets van.

Normen en deugden in andere religies **zijn** vaak **een** sarnensmedende **kracht** voor cultuur en **samenleving** geweest, helaas **ook** als een muur tégen het christelijk geloof.

Maar in het vaststellen van de kern van **haar** bestaan spreekt ze over het **enige** fundament waarop ze staat: Christus. Dat **is** **uiteraard** een 'persoonlijk fundamenteel inzicht', maar het is **meer**: het is de realiteit waar ieder mens **mee** te rekenen heeft. Dit geloof is niet alleen gebaseerd op menselijke **ervaringen** maar op de Schrift. Daarom mag en moet de kerk de eis van **dít** geloof stellen. Bet gaat hierin altijd om Christus. Hij is de waarheid zelf, de volle openbaring van God op aarde, Joh. 1 : 17-18, 14 : 6. **Zip** Geest **zal** de apostelen de volle **betekenis van** de waarheid leiden, Joh. 16 : 12-15, maar dat zal altijd cirkelen om de betekenis van Christus. **Dan** is waarheid niet **langer** algemeen, maar specifiek. En op dat punt is er geen overeenkomst met de niet-christelijke religies. Daarvoor **is** het christelijk geloof **uniek**, **namelijk** verbonden aan de enige Heiland der wereld, Christus.

Van **díe** waarheid stelt de kerk dat niemand **zonder** haar kan om het eeuwige leven **te** ontvangen, Joh. 20 : 31. Die waarheid levert **een** samenhangend geheel van **de** christelijke leer op. Schepping, mens-zijn, verantwoordelijkheid, **vrede** enz. hangen allemaal met Christus als het eeuwige Woord **van God** **samen**. Het zijn geen losse elementen van fundamentele inzichten, desnoods dieper dan **andere** godsdiensten, maar ze **hangen** samen door Christus. De **keuze voor Christus** is beslissend voor de vraag of iemand

een gelovige genoemd kan worden of niet. De Bijbel gaat niet uit van een bij alle **mensen aangetroffen** 'geloof', **maar** eist erkenning van Christus als voorwaarde. Het 'geloof in God', 'geloof **déze** Christus en u **zult** behouden worden' is een eis voor alle volken en eik schepsel op aarde, Mar. 16 : 16. Absoluut en universeel geldig dus.

Dat gold bijv. ook voor de 'gelovige' **Joden**, die weigerden **Christus** te erkennen. Zij hielden de **verdergaande** openbaring van God niet bij, en werden daarom meermalen **aangeklaagd** wegens hun **óngeloof**, Mat. 11 : 20-24; Joh. 10 : 25; **Hand. 13** : 46. Dat gold eerder al voor de niet-joodse volken die de **openbaring** van God aan Israël niet geloofden en **geen** deel uitmaakten **van Gods verbond**. **Met zijn beschouwingen** over de potentiële overlapping **van** de waarheid **ontkent** Vroom de **unieke weg van** Gods openbaring in Oude en Nieuwe Testament. De oproep die van OT en NT uitgaat om **voor déze God** te kiezen is **daarmee** principeel van kracht **beroofd**.

- Geloof als subjectieve overtuiging

Vroom spreekt over geloof als een subjectieve **toeëigening** van de werkelijke betekenis van de dingen om **ons** heen. Daarbij kunnen diepe inzichten worden opgedaan, **die** samen met de leer van een godsdienstige **traditie** tot een persoonlijk **geleefde** religie leiden. Dan geeft het geen pas om te ruziën over eigen gelijk tegenover anderen, maar in **verwondering** te getuigen van **jouw ervaring**. **Maria** kan dan minder gelovig **zijn**, maar van een diepere waarheid getuigen dan Ruth of Fatima.

We erkennen **zeker** het probleem van het verschil in persoonlijke **toeëigening**. Vaak leven christenen niet naar de **norm** van **hun** eigen **geloofsléer**. Anderen **kunnen** dan terecht tot voorbeeld worden gesteld, bijv. in de toewijding aan hun gods-

dienst. We bestrijden echter dat **hiermee** het **absolute karakter** van het christelijk geloof vervallen is. De apostelen waren **zelf** de eersten om te erkennen dat ze in overgave te kort schoten. Toch verhinderde dat hen niet **onvermoeid** ieder mens op te roepen tot geloof in de levende Christus, en de volle raad van **God**, **geopenbaard** in de Schriften te geloven, Hand. 20 : 27. **Geloof in Christus** is niet **een** mogelijke **vorm van** dieper inzicht, **het** is volledig achter Hem aan **gaan** en breken met **elk** ander voorwerp van **vertrouwen**.

- Overlapping of exclusiviteit

Eike religie heeft overlappings met de andere godsdienst, **stelt** Vroom. Daarnaast zijn er verschillen en **tegenstellingen**. Alleen **díe** specifieke onderdelen van dat geloof sluiten elkaar dus uit, nooit het hele geloof. Het geloof is nl. een cluster van **geloofsinhouden** en praktijken, onderdelen ervan zijn gemeenschappelijk. Daarom kan op onderdelen ook **méér** inzicht in de waarheid bij een bepaalde **religie bestaan**. Voor Vroom is dat duidelijk in het christelijk geloof het leven, sterven en opstanding van Christus. Maar omdat geloof, net als heil in componenten uit elkaar valt, **kan** geen enkele godsdienst de exclusieve rechten voor zich opeisen.

Het punt is hier of de tegenstellingen wel **of** niet het **totaal** van de religie **bepalen**. Bij Vroom zijn er tegenstellingen **náást overeenkomsten**. Daarmee is de eenheid en de **samenhang** van het christelijk geloof ontkend. We ontkennen niet dat er overeenkomst is in bepaalde handelingen of menselijke gevoelens, bijv. in gebed, offer, **spiritualiteit enz.** Maar dat betreft **niet** de **kern van** het christelijk geloof. **Dát concentreert** zich op Christus in **alles**. **Daarvoor wordt** al het **andere denken voor** vuilnis **gehouden**, zegt Paulus, Filp. 3 : 8. De hele Bijbel zelf is één groot bewijs van het exclusief **karakter** van het geloof in

de éne **ware God**, te midden van de werelden van afgodendiensten en ongelof. Telkens weer zet God zijn volk apart van de andere volken, juist om hen vast te houden bij Hem alleen.

Vroom gaat volledig voorbij aan deze gegevens omdat hij zijn uitgangspunt neemt in het menselijk geloof en 'de' religie. Van onder op, om zo te zeggen, zoekt hij naar vergelijkingen. Die liggen dm uiteraard op het menselijke vlak van beleving en ervaring. Wie zou daar inderdaad exclusieve uitspraken over willen of durven doen? Hij heeft daarmee echter de voorvraag naar ware religie en geloof laten liggen. Hij komt ongetwijfeld vaak voor zijn christelijk geloof uit en noemt daarbij centrale momenten. De basis daarvoor is kennelijk meer de subjectieve geloofservaring, dan het beroep op het gezag van de Bijbel als Gods openbaring.⁸

Er is namelijk **ware en valse religie**, waar en vals geloof. Dat is niet bedoeld om mensen af te schrijven, maar om God recht te doen. Ware religie en geloof is bovenal de erkenning dat **God** zich in zijn Woord heeft geopenbaard, met Christus als centrum van die openbaring, Hebr. 1 : 1-4. Dat is geen wegduiken uit het publieke debat over de waarheid, maar een radicale keuze voor de werkelijkheid en de exclusieve waarheid van Christus. God tolereert naast Hem geen ander, want daarmee wordt zijn unieke plan tot verlossing onderuit gehaald. Daar gaat het om in christelijk geloof en kerk. Die tegenstelling is het hart van het christendom.

Vanuit die tegenstelling moeten 'overlappen' bekeken worden. Veel ervan zal blijken een schijnovereenkomst te zijn. De niet-christelijke religies staan samen in het totale kader van menselijke zelfverlossing, de ontroerende gebeden van overgave en genade ten spijt. In geen enkele andere godsdienst is een basis waarop mensen hun go-

den kunnen vertrouwen, omdat niemand ooit zijn Zoon op aarde stuurde om voldoening voor onze zonden te doen. Daarom wordt ook het menselijk geloof over schepping, mens-zijn, verantwoordelijkheid etc. altijd uit de voegen van Gods werkelijkheid getrokken.

Wie eenmaal die exclusieve gang van God met zijn volk door de geschiedenis heeft gemist, komt ook in de knoei met teksten over Christus die hét Lam van God is, Joh. 1 : 29, die zichzelf als dé weg, de waarheid en het leven aandient, die de toegang tot de Vader beheerst, Joh. 14 : 6, die beleden wordt als 'mijn Here en mijn God', Joh. 20 : 28, vgl. Hand. 4 : 12, de enige naam, en de unieke gemeenschap met de Vader door Christus, 1 Joh. 1 : 1-4. Over deze teksten horen we Vroom niet.

- Inzicht of bekering

Het is dan ook nauwelijks opvallend dat we bij Vroom niet horen overeen oproep tot bekering tot Christus. Hij hoopt wel dat mensen het diepere inzicht van de christelijke religie zullen gaan zien, en we twijfelen niet aan de oprechtheid van deze hoop. In het verhaal van Jezus treft Vroom een diepte aan die men in geen enkele godsdienst aantreft? Toch is dit een ander spreken dan de Bijbel. De Thessalonicenzen bekeerden zich van de afgoden tot de levende en waarachtige God, om uit de hemel zijn Zoon te verwachten die ons verlost van de komende toorn, 1 Thess. 1 : 9-10.

Wanneer Ruth, Maria en Fatima geen ruzie meer maken met het etaleren van hun gelijk, dan spreekt Vroom een andere taal dan de Schrift. Ruth en Maria liggen op de éne lijn van Gods openbaring. Ze kunnen hun mindere dagen gehad hebben van geloofsbeleving, maar ze geloofden beide de éne God. In die lijn staat Fatima niet, ondanks haar toewijding en overtuiging. Ook de 'synagoge' staat niet (langer) op deze lijn, 1 Kor. 3 : 15. De

gapende kloof tussen Christus en zijn ontkenning kan niet worden overbrugd met 'meer' of 'minder' inzicht of diepte.

Ondanks zijn pleidooi voor het christelijk getuigenis slaat Vroom met deze opvattingen de basis weg onder het werk van zending en evangelisatie. De menselijke waarheid-met-overlap wordt dan wel gered, maar de unieke waarheid van Christus is verdwenen. Oproep wordt vervangen door uitnodiging, goddelijke eis wordt dialoog, gedrevenheid om mensen te winnen wordt hoop om mensen meer inzicht te bieden. Daarmee is dit boek, dat zeker veel inzicht biedt, een afscheid van het spoor der waarheid, 1 Tim. 6 : 21.

In het artikel van volgende week komen nog andere punten aan bod. Daarin trekken we de slotconclusie over de visie van Vroom.

¹ N.a.v. H.M. Vroom, *Geen andere goden, christelijk geloof in gesprek met boeddhisme, hindoeïsme en islam*, Kampen 1993, 156 pg. f 34,90, ISBN 90-242-8085-0.

² A.W. 100, vgl. 86-87.

³ A.W. 127, 135-137.

⁴ A.W. 126, 134 met noot 29, 135-137.

⁵ A.W. 137.

⁶ A.W. 127, 137.

⁷ A.W. 121.

⁸ Het is trouwens de vraag of Vroom de Bijbel erkent & goddelijke openbaring. Het Nieuwe Testament is vooral een verhaal van de apostelen dat door velen werd geloofd en er in hun geloof veel aan ervaren. *Geen andere goden*, p. 143. Vroom kiest ook voor een 'ruimere' inspiratie-leer en accepteert de winst van het z.g. historisch-kritisch onderzoek, p. 107. Voor hem is de passage van Elisa's vervloeking over de kinderen van Bethel niet van God afkomstig, en zijn er meer dingen waarbij men vanuit het NT en de moderne tijd vraagtekens zet, A.W. 114, noot 94.

⁹ A.W. 109.

JERUZALEM, DAT IK BEMIN 1

J.M. de Jong

Jeruzalem bestaat minstens 3000 jaar. En dat wordt uitgebreid gevierd, zowel in Israël als ook in Nederland. Dat laatste zal niemand verbazen. De band tussen beide landen is heel sterk, niet het minst vanwege de centrale plaats van het Oude Testament in zowel Jodendom als Christendom. Ook voor gereformeerden is het een stille wens, ooit Jeruzalem te mogen bezoeken. We zingen immers met Psalm 122: 'Jeruzalem, dat ik bemin, nu treden wij uw poorten in'. Maar weten we eigenlijk wel wat we beminnen? Welk beeld komt ons voor ogen als we deze Psalm zingen? In twee artikelen willen we op zoek gaan naar een antwoord op deze vraag: Wat weten we zoal van het Jeruzalem van David, van Hizkia, van de dichter van Psalm 122, van de Here Jezus en welk beeld hebben wij ons daar in West-Europa van gevormd?

Stad van David

Eeuwenlang heeft men niet precies geweten waar de oude stad van koning David lag. En ook nu nog is het een plek, die op een representatieve foto van het huidige Jeruzalem buiten beeld blijft. Er is nauwelijks bebouwing en er wordt her en der gegraven. Dat laatste is soms nog problematisch ook, omdat zowel orthodoxe moslims als joden zich verzetten tegen de aantasting van de heilige plaatsen. Zo mag er op de plek van de voormalige tempel geen archeologisch onderzoek worden gedaan. Een echt

beeld is er dus niet van te vormen. Toch zijn er de afgelopen anderhalve eeuw spectaculaire vondsten gedaan, die bij het grote publiek nauwelijks bekend zijn. Zo zijn er enkele huizen en nogal wat gebruiksvoorwerpen teruggevonden uit de periode van het middenbrons (2300-1600 v.C.), de periode van de aartsvaders en koning Melchizedek van Salem. Wellicht is de stad Salem identiek met de latere Stad van David.

Daar bovenop vonden de archeologen 12e-eeuwse (v.C.) huizen, die weer waren gesloopt voor een enorme terrassenbouw, die kennelijk

diende als fundament voor een vesting. Daaroverheen was kort na het jaar 1000 v.C. een trapvormige fortificatie aangelegd. Gezien de situatie ervan, tussen de oude stad en de plaats waar het paleis en de tempel moeten hebben gestaan, heeft men verondersteld dat dit de geheimzinnige 'millo' is. Dit bouwwerk wordt diverse keren genoemd in de boeken Samuël, Koningen en Kronieken. Het woord betekent zoiets als 'vullen', en inderdaad zijn zowel de terrassen als het trapvormig bouwwerk gevuld met aarde en stenen.

In het puin van de gebouwen die er bovenop moeten hebben gestaan, zijn een prachtig palmette-kapiteel (gekrulde palmladeren, wellicht een verre voorloper van het alom bekende klassieke ionische kapiteel), een bronzen hand (misschien van een Baälbeeld) en een fraaie kop van een man die iets vasthoudt (of zelf wordt vastgehouden) gevonden.

Sinnor of watergang

Heel belangrijk voor de Stad van David was de watervoorziening. Vlak onder het trapvormig bouwwerk ligt de bekende Gihon-bron. Oorspronkelijk heeft het water daarvan vrij de helling kunnen afstromen, het dal van de Kidron in. Vermoedelijk al rond 1800 v.C. hebben de bewoners van de kleine ommuurde stad zich een toegang tot het water verschaft vanuit de stad. Gebruik makend van natuurlijke gangen en spleten maakten ze een horizontaal lopende tunnel, die het water vanaf de bron de heuvel invoert. Daarvoor moest de oorspronkelijke uitstroom naar het

Panorama van Jeruzalem met op de voorgrond de Tempelberg, 1994 (foto: Milner & Salomon).

Kidrondal worden afgesloten. Binnen in de rots bevindt zich een spaarbekken. Vlak daarboven zit een veertien meter lange, recht omhoog lopende schacht waar een kruik of zak door naar beneden kan worden gelaten. Bovenaan de schacht loopt een traptunnel tot binnen de ommuring van de stad.

De Statenvertalers hebben totaal niet gesnapt wat de bedoeling was van het Hebreeuwse woord 'sin-nor' in 2 Sam. 5,8. Ze vertaalden: '...al wie de Jebusieten slaat en geraakt aan die watergoot...' Ze noteerden in een kanttekening dat die watergoot, of: kanaal, buis, waterleiding, sluis, binnen de vesting te vinden was, bij de plek waar de lammen en de blinden lagen, die de stad wel zouden verdedigen.

In 1867 ontdekte de archeoloog Charles Warren echter het hierboven beschreven systeem van watervoorziening. De vertaling van de tekst is daarom tegenwoordig: 'Wie de Jebusieten wil verslaan, moet door de watergang binnendringen'. Sindsdien vraagt iedereen zich af of Joab als eerste door de

nauwe Schacht van Warren naar boven is geklommen (vgl. 1 Kron. 11,6), of dat Davids mannen gewoon de watervoorziening van de stad hebben afgesneden, zodat de Jebusieten zich snel moesten overgeven aan Joab.

Later, aan het eind van de 8e eeuw v.C. liet koning Hizkia een tweede waterleiding aanleggen, van de Gihonbron naar de Siloahvijver: 'Jehizkia was het ook, die den bovensten uitgang van het water van Gihon dichtstopte en het naar beneden westwaarts naar de stad Davids leidde' (2 Kron. 32,30). Ook deze tunnel is herontdekt. Op de plaats waar de steenhouwers die de smalle natuurlijke spleet verbreedden, elkaar ontmoetten is een inscriptie

Expositie 'Stad van David'

Tot 19 mei 1996 is in het Bijbels Openluchtmuseum 'Heilig Land Stichting' bij Groesbeek (onder Nijmegen) een grote en zeer boeiende expositie te zien over de opgravingen in de 'Stad van David', aan de hand van foto's, replica's en originele vondsten krijgt de bezoeker een goed beeld van wat er tot nu toe is gevonden. De objecten dateren van de bronstijd tot ongeveer het jaar 70 n.C. Het grootste deel ervan is afkomstig van de Hebrew University en het Bible Lands Museum in Jeruzalem.

Bij de tentoonstelling is een begeleidend boekje van 28 bladzijden verschenen, geschreven door archeologe dr. Margreet Steiner. De tekst is zo nu en dan behoorlijk schriftkritisch. Het is jammer dat er geen uitgebreide catalogus met besprekingen en afbeeldingen van de tentoongestelde objecten is. Dat zou mogelijkheden voor verdere, gerichte studie hebben geopend. Ook een literatuurlijst ontbreekt.

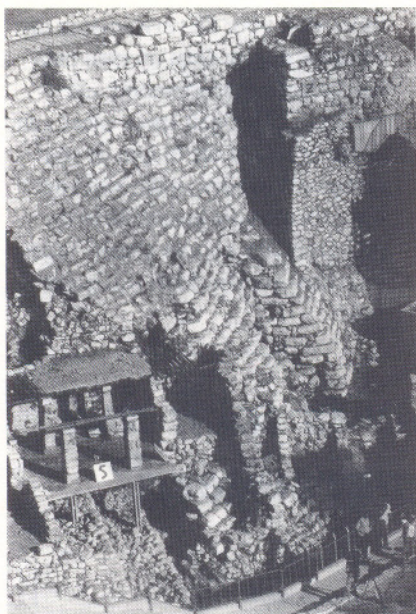
Behalve deze tentoonstelling heeft het Bijbels Openluchtmuseum ook een vaste expositie over de culturen die in de Bijbel een rol spelen. Men kan daar kennismaken met (replica's van) objecten en kunstwerken uit Palestina en de omliggende landen. Er staat ook een reconstructie van de stad Megiddo en een kopie van de wandschildering van de 'inname van Lachis' (ca. 722 v.C.; vgl. 2 Kon. 18,14.17) uit het paleis van koning Sanherib.

In het Buiftenmuseum, dat vanaf 20 maart open is, kan de bezoeker een tocht maken langs verschillende locaties, zoals een oosterse stad, een vissersplaats, een landelijk dorpje waar schapen gehouden worden en een bedoeïenentent. In de gebouwen zijn dan weer de exposities, zoals een synagoge, een Grieks huis en een Romeinse bakkerij te zien.

Voor meer informatie: 024-3229829

Trapvormig bouwwerk (millo?) en overbouw uit de 7e eeuw v.C.

aangetroffen die verslag doet van dat moment.

Beerput

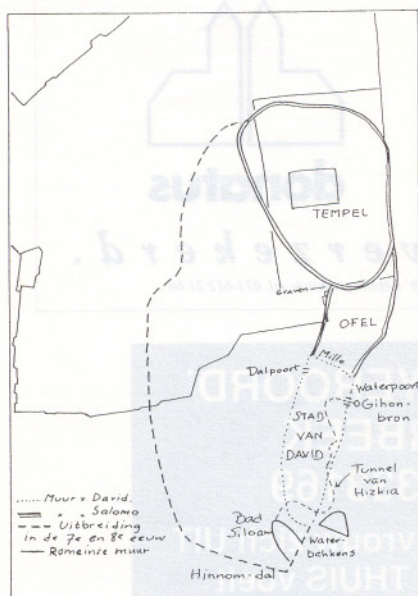
Voorafgaande aan de verovering en verwoesting van de stad door Nebukadnessar in 586 v.C. zijn er veel vondsten. Zo heeft men de zware muur van Hizkia uit het eind van de 8e eeuw teruggevonden, gebouwd op muur-

Het huis van Achiël, 7e eeuw v.C.

resten uit het middenbrons. Uit iets later tijd dateert de doorbreking van de 'millo' om er een handelswijk te vestigen. Uit deze opgravingen is de werkplaats van een bronssmid te voorschijn gekomen, met de inventaris van stenen hamers en aambeelden. In een ander huis daar vlak bij zijn de resten van (handels)brieven teruggevonden. Bij de verwoesting van de stad zijn de papyrusrollen verbrand. De daaraan gehangen zegels van klei zijn door de hitte juist gebakken en zo geconserveerd. Zo weten we van

51 brieven de afzender. Eén ervan, Gemarjahu, de zoon van Safan, kon wel eens dezelfde zijn die in Jeremia 36,10 genoemd wordt. Er is tot nog toe maar één compleet huis uit de Stad van David opgegraven. Het is het huis van Achiël. Die naam komt namelijk voor op twee potscherven die in de woning aangetroffen zijn. Teruggevonden werden de twee meter hoge muren, de deurposten, de ijzeren klinknagels van de deuren en 37 kruiken die in één kamer stonden, bestemd voor het bewaren van levensmiddelen

Jeruzalem van David tot Hizkia

Bijbelse archeologie

Sinds februari 1994 verschijnt het kwartaaltijdschrift 'Bijbel, geschiedenis en archeologie'. Inzake de archeologische en historische achtergrond van de Bijbel. Het is een uitgave van de Werkgroep Bijbel en geschiedenis van het oude Nabije Oosten (dit is een zelfstandige stichting). In de redactie van dit blad zit onder andere de bekende drs. J.G. van der Land.

De Werkgroep heeft als uitgangspunt het betrouwbare en door de Geest geïnspireerde Woord van God, dat ook gezaghebbend is ten aanzien van gedeelten met een historisch karakter. Doelstellingen zijn onder meer het onderzoeken van de culturele relaties tussen het oude Israël en de volken rondom, het publiceren en toegankelijk maken van teksten daarover en het verzamelen van bronnenmateriaal voor een bijbelse chronologie. Daarnaast het reageren op bijbelkritische publicaties en het aandragen van een bijbels-wetenschappelijk attematief.

In de 8 nummers die tot nu toe verschenen kwamen zaken aan de orde als: Het aantal Israëlieten tijdens het Oude Testament, archeologie van Palestijnse steden, de in 1993 gevonden inscriptie van Tel Dan met de uitdrukking 'huis van David', de datering van koning Hizkia, de datering van de Uittocht uit Egypte. Voor meer Informatie: Postbus 386, 3800 AJ Amersfoort; tel. 0342- 414479. Prijs f 16,- per jaar.

als graan en wijn. De boeiendste vondst is echter de in het huis aanwezige toiletzitting met daar onder

een meer dan twee en een halve meter diepe beerput. Archeologen zijn er dol op, want daaruit kan het leefpa —n van de gebruikers worden gereconstrueerd. Faecesresten en afval geven een beeld van wat men at en dronk en wat er ~~naal~~ aan gebruiksvoorwerpen kapot ging. Uit de analyse van de top laag is gebleken dat de gebruikers van het

toilet vlak voor de verwoesting op een zeer mager dieet moeten hebben geleefd (hongersnood; zie 2 Kon. 25,3). Geen spoor meer van graan of linzen die buiten de stad verbouwd werden, maar wel van wat groenten die ~~kennelijk~~ in de stad groeiden, en van allerlei ingewandspasieten. Men was goed ziek!

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premiererestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premiererestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premiererestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

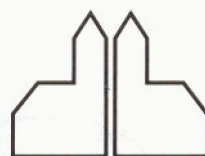
verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die in inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.v. Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073-612 21 66

HOTEL 'DREYEROORD'
QOSTERBEEK
tel. 026-3333169

**Het hotel waar mevrouw zich UIT
en meneer zich THUIS voelt
Fam. Van der Straaten**

W woord/weerwoord

Op de artikelen die ik in januari in de rubriek 'Kerkelijk Leven' schreef, naar aanleiding van een mogelijk 'overschot' aan theologische kandidaten, kreeg ik allerlei reacties. Op één daarvan wil ik hier even ingaan.

De O.G.G. beter in beeld

Op 27 januari schreef ik over 'personeelsbeleid' in de kerk. Ik constateerde toen het feit, dat er onder ons een toenemend aantal broeders en zusters is, dat aan een instituut voor hoger beroepsonderwijs (HBO) in de theologie een opleiding volgt of gevolgd heeft. Als voorbeelden noemde ik 'De Wittenberg' in Zeist, de Bijbelschool in Doorn, de Reformatorische Leer- en Gereformeerde Opleiding voor Godsdienstleraren.

Nu zond drs. D. Sierksma te Amersfoort mij een reactie die ik in deze kolommen graag wil doorgeven en beantwoorden. Broeder Sierksma was van 1981-1995 studie-leider van de Opleiding voor G ereformeerde Godsdienstleraren te Zwolle, afgekort O.G.G. Ik geef zijn bezwaren tegen mijn artikel kort weer.

1. Bij de studentenwerving heeft br. Sierksma in de loop van de jaren veel gesprekken gevoerd met jongere en oudere kerkleden, die belangstelling hadden voor de O.G.G. Hij heeft het dikwijls meegemaakt, dat mensen tenslotte toch kozen voor een algemeen-christelijke in plaats van de eigen gereformeerde opleiding. Zo'n andere opleiding noemt zich bijbelgetrouw. Men heeft er dikwijls ook vrijgemaakte bestuursleden en docenten.

Die keus vond br. Sierksma aanvechtbaar. Hij stelde daar altijd te genover: 'U moet uw keuze voor uw opleiding laten bepalen door uw dankbaarheid en liefde voor de rijke gereformeerde leer. Want die leer moet u na uw opleiding uitdragen op de plaats waar de Here u nodig heeft'.

Tegen deze achtergrond maakt br. Sierksma nu bezwaar tegen de suggestie die van mijn artikel uitging, dat het volgen van een opleiding in Zeist of Doorn of Ede, of waar dan ook, even legitiem is als een keuze voor de O.G.G. Hij beschouwt dit als een indirecte onderwaardering van ons eigen instituut op dit gebied. En hij wijst op het goede voorbeeld van de gereformeerde VO-scholen, die bewust kiezen voor docenten met een O.G.G.-opleiding.

2. Broeder Sierksma kreeg de indruk dat ik onze kerkeraden zou adviseren om bij het inzetten van geschoolde krachten in de gemeenteopbouw, allereerst te denken aan mensen met een algemeen-christelijke opleiding. Die indruk werd versterkt doordat ik de O.G.G. als laatste in het rijtje vermeldde, de naam niet correct weergaf en geen cursusplaats noemde.

Intussen vermeldt br. Sierksma wel, dat de O.G.G. niet verder kan opleiden dan tot een tweede graads onderwijsbevoegdheid. Voor méér zijn we te klein. Daarom vindt hij het acceptabel als iemand voor een noodzakelijk vervolgstudie ergens anders heengaat.

Vereisten voor werkers in de kerk

Op de genoemde punten wil ik

even kort reageren. Bij het schrijven van mijn artikel ging het mij niet om een waardeoordeel van diverse opleidingen die door leden van onze kerken gevolgd worden. Ik wilde alleen maar wijzen op een feitelijke stand van zaken: er is onder ons een groeiend aantal mensen met capaciteiten en een opleiding op het gebied van pastoraat, catechese en evangelisatie. Wat doen we daarmee? Hoe kunnen we hen eventueel inzetten dáár waar de kerk werk te doen heeft?

Achteraf zie ik wel dat ik een belangrijk aspect heb laten liggen, nl. de vraag: welke eisen stellen we aan zulke 'tweedegraads' medewerkers in de gemeente? Wat voor opleiding moeten ze gehad hebben? Of maakt dat niet uit? Laat ik daar nu dan nog even iets meer over zeggen.

Broeder Sierksma heeft gelijk: het maakt wel degelijk uit, wat voor opleiding een aspirant-kerkelijk werker heeft gehad! Willen de kerken naast predikanten ook andere betaalde werkers in dienst nemen, dan zullen ze daar bepaalde eisen aan moeten verbinden.

Zo leert de Schrift het ons immers.

We moeten als medewerkers in de gemeente mensen aanstellen, die 'goed vertrouwd' en 'wél beproefd' zijn (2 Tim. 2 : 2, 15).

Het zullen positief-gereformeerde belijders moeten zijn. En ze moeten een zodanige kennis en deskundigheid hebben, dat ze hun werk in de gemeente op een goede christelijke en gelovige manier doen. Net zo goed als de afgestudeerden van 'Kampen' kerkelijk onderzocht worden, dienen ook andere aangestelden getoetst te worden. En de kerken kunnen dat het beste gezamenlijk regelen. Zoals overigens

ook in voorbije eeuwen het geval was met catechiseermeesters en zie-kentroosters.

Komen dan **voor een aanstelling als catecheet of evangelist of pastoraal werker** alleen maar mensen met een **O.G.G.-diploma in aanmerking**? Dat **lijkt me een te ver gaande conclusie**. De O.G.G. kent immers geen dagopleiding. En ze is speciaal op onderwijs gericht, **niet op pastoraat en evangelisatie**. Het is begrijpelijk, dat met name jonge mensen de voorkeur **geven** aan een HBO-dagopleiding als afstudeer-richting, dan **kan hij/zij** op dit moment bij de O.G.G. **niet goed terecht**.

Uitbouw van de O.G.G.?

Maar als de zaken er w voorstaan, dan is het nuttig om **met z'n allen**

nog eens wat verder na te denken over onderwijs op HBO-niveau voor theologie en kerkelijk **werk**. Er is kennelijk behoefte aan. Niet alleen **met het oog** op een baan in of buiten de kerken. **Maar ook** uit **interesse**, om **meer** kennis van de Schrift en van de theologie **op te** doen. **Zo** zijn er bijv. **tientallen** zusters uit het hele land, die **alleen** maar uit **belangstelling en** voor **haar eigen plezier**, de O.G.G. **hebben** gevolgd.

Voorzover ik weet, zijn er tot nu toe geen **officiële banden tussen de Gereformeerde Kerken en de O.G.G.** Willen we **beleid ontwikkelen** voor de toekomst, dan is overleg tussen de kerken en zo'n **opleiding** wel gewenst. En de **vraag** rijst: kan de O.G.G. misschien worden uitgebouwd met het oog op **taken in de kerk?**

Je kunt zoiets breed aanpakken. Hier is **misschien** samenwerking **denkbaar tussen de kerken, de OGG, het GVI en het GHBO in Zwolle**. Laat men samen eens de mogelijkheden aftasten voor het uitbouwen van de bestaande **voorzieningen** tot een volwaardige gereformeerde opleiding theologie op HBO-niveau.

En als zoiets **niet haalbaar** is, dan kunnen we **er** altijd nog **een** soort Gereformeerd **Toerustingscentrum** aan overhouden. Dat zou dan o.a. voor stukjes opleiding kunnen zorgen voor kerkelijke werkers. **Modules en cursussen** bijvoorbeeld, voor **zowel ouderlingen en** diakenen als **andere werkers**. **Er** zijn in de **praktijk** allerlei signalen die **om zoiets** vragen en in die **richting** wijzen. Laten we ze **niet negeren** en een visie voor de **toekomst** ontwikkelen!

Postbus 694
2270 AR Voorburg

Het GSEV is een gereformeerde organisatie die studie **van en be-** zinning op **aktuele the-** ma's stimuleert door het uitgeven van **bro-** chures en het beleggen van **studiebijeen-** komsten.

'OPDAT ZIJ ALLEN EEN ZIJN'

God onderhoudt **zijn** kerk **door de gemeenschap tussen Hem en mensen en** mensen onderling. Dit **geestelijk ka-** rakter is de **basis waaruit kerken elkaar** kunnen herken-
nen en erkennen. **Hoe werken wij vanuit deze basis aan** de eenheid van **de kerk en wat** doe je als **eenheid uitblijft?**

Het GSEV belegt hierover een studie-avond met drie spre-
kers:

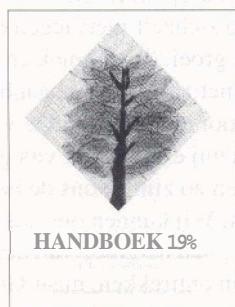
- Prof. dr. J. Maris, hoogleraar dogmatiek te Apeldoorn
- Prof. dr. B. Kamphuis, hoogleraar dogmatiek te Kampen
- **Ds. W. Smouter**, Ned. Geref. predikant te Breukelen

Datum: 29 maart 1996
Plaats: Congrescentrum De Eenhoorn, tegenover
station Amersfoort
Tijd: 19.30-22.00 uur
Inschrijving: voor 22 maart f 15,- overmaken op giro
1200119, t.n.v. penn.meester GSEV o.v.v.
'samenspreken'
Bestemd voor: leden GSEV en belangstellenden

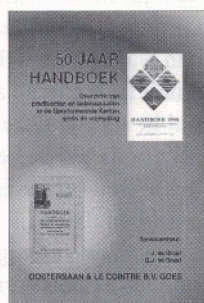
Het nieuwe Handboek is uit!

Zojuist verschenen het Handboek 1996, de onmisbare vraagbaak voor ieder die mee wil leven. Met nieuwe telefoonnummers.

384 pagina's, £ 17,50.

50 Jaar Handboek

– overzicht van predikanten, gemeenten en ledenaantallen in de Gereformeerde kerken sinds de Vrijmaking –

Dit boek bevat een overzicht van alle bestaande, samengevoegde en/of opgeheven ker-

ken; predikanten welke deze kerken gediend hebben, of nog dienen; alsmede een uitgebreide statistiek van de ledenaantallen, gesplitst naar gemeente en provincie. Een onmisbaar naslagwerk voor allen die interesse hebben in Geref. Kerken (vrijg.).

A4-formaat, 60 pag., geniet, £ 27,50.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 – 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591, Fax 0113-216492

Meegelezen

De Gereformeerde Bond over Samen op Weg nu

In de Nederlandse Hervormde Kerk verkeren de Hervormd-Gereformeerden in verwarring over **wat** zij moeten doen, nu de trio-synode besloot dat Samen op Weg door moet gaan. Het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond **achtte** het nodig in deze situatie een verklaring te publiceren, waarin het **een** oproep doet tot bezinning. De tekst vinden **we** in De *Waarheids-vriend* van 22 februari 1996:

Het proces Samen op Weg is sinds **de in november gehouden extra** synodevergadering in een fase terechtgekomen die nog niet **eerder** werd beleefd. Toen werd duidelijk dat, conform het advies van de Commissie **voor** Kerkordelijke Aangelegenheden, **onze** hervormde synode de federatie-optie niet bespreekbaar **achtte**. Tot **voorzetting** van SoW werd besloten. Duidelijk werd dat het beraad over de **kerk** en haar belijden bezig **was** en is zich te voltrekken binnen de Verenigde Protestantse Kerk. De **synode van 'onze** tot op het bot verdeelde kerk' bleef doof voor de stem van vele classes en gemeenten.

In de media is inmiddels door 'Leidschendam' gezegd dat de tijd van het naar argumenten luisteren voorbij is. Dat is een schokkende uitspraak. Wat doen we als de tijd **van** het luisteren naar argumenten een gepasseerd station is? Wat deed de weduwe bij de onrechtvaardige rechter?

Ondertussen is hiermee het spanningsveld waarin velen onder ons zich bevinden, getekend. De eerste weken van het jaar 1996 werden gekenmerkt door verschillende open brieven. Van besturen, van

synodeleden, van predikanten, van gemeenten. Adhesie **werd** betuigd en m&-ondertekenaars werden gevonden. Reacties volgden, ook in de **media**, en **weer** andere tegen-ge-luiden **klonken**.

De situatie zou zich **kunnen** voordoen dat ieder doet wat goed is in eigen oog. Boe begrijpelijk veelal, toch is dat niet de beste, geestelijke **weg**. Hoe nodig is het juist nu dat allen die willen staan voor de **belijdenis van onze kerk**, zoals die in de Reformatie geboren is en door de **eeuwen** heen **geklonken** heeft, naar elkaar luisteren en **zich samen k-**zinnen op de ontstane situatie. Bezinnen betekent zorgvuldig **over-**denken. Bezinning heeft daarom tijd nodig, en rust. Het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond wil zijn verantwoordelijkheid in de-**zen** naar de **gemeenten** en naar het geheel van de **kerk** verstaan, en roept daarom op tot bedachtzaamheid en zorgvuldigheid. In de crisis **waarin** de **kerk** zich momenteel bevindt, kan een periode van rust van **waarde zijn**. Om ons samen te bezinnen op de geestelijke weg, om elkaar vast te houden, om het gesprek met **elkaar** te voeren, vooral ook om de Heere der kerk te **bin-**nen om wijsheid.

Wie zich schuldig **weet aan en ver-**legen is in de crisis van onze Hervorm& **Kerk**, **zoeken** met **ons** het aangezicht van de Heere, **onze** God. 'De Heere is goed en recht; daarom **zal** Hij de **zondaars** onderwijzen in de weg. Hij zal de zachtmoedigen leiden in het recht, en Hij zal de **zachtmoedigen** Zijn weg **leren**. Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid, degenen die Zijn verbond en Zijn getuigenissen bewaren.'

Samen op Weg op welk fundament?

Dr. A.A. *Spijkerboer* vindt dat er in het Samen op Weg-proces teveel aandacht wordt gegeven aan procedures en kerkorden en te **weinig** aan het **fun-**dament. En dat raakt de vraag waarom we **kerk zijn**. Zijn eigen visie geeft hij

in het *Hervormd* Weekblad van 8 februari 1996:

Alle **problemen** bij de vereniging van de gereformeerde, hervormde en lutherse **kerken** hebben in **ieder** geval dit voordeel, dat we ertoe gedwongen worden na te denken over de vraag, waarom we kerk zijn. Die vraag is niet moeilijk te beantwoorden: we zijn kerk om het evangelie – bij het licht waarvan **we** zelf al **mogen** leven – aan **alle** mensen **te brengen**.

Er is op dit ogenblik in de **kerk** een **stroming**, waarin het evangelie gereduceerd wordt tot een pleidooi voor humaniteit. In dit pleidooi kan de nadruk **de** ene keer op individuele aspecten, een andere keer op maatschappelijke aspecten **van het** menselijk bestaan komen te liggen. Dat pleidooi kan theologisch heel verschillend gefundeerd worden, maar het komt er altijd op **neer** dat we geroepen worden in navolging van Jezus **Christus** meer humaniteit in de wereld **te brengen**.

De vraag, of wij in de **grond** van ons hart niet dermate onmenselijk **zijn** dat dit pleidooi als **water van de rug** van een eend van ons afglijdt – en **ook** wel af **móet** glijden! – komt daarbij niet **aan** de orde. Terwijl **het evangelie** ons juist pakt op onze onmenselijkheid, op onze wil onszelf **te zijn** zonder God en desnoods tegen **God** in. Het evangelie pakt ons daarop om ons eruit te tillen: God heeft in het kruis van Jezus Christus onze oude, zo hopeloos in zichzelf verstrikte mens veroordeeld en weggedaan, en door zijn opstanding is vast **komen** te staan, **dat God** ons in een ruimte plaatst waarin wij als vrije **mensen** mogen leven, dankbaar jegens God en gericht op **onze** naaste.

God zelf geeft **ons** deze ruimte en in het eerste gebod zegt Hij ons geen **andere** goden te dienen. Maar **ons** publieke leven is in de **greep** geraakt **van** machten die in feite de rol van andere goden spelen: de economische groei, waarvoor alles moet **wijken**, een techniek die van

geen ophouden weet en **commercialis-**ering van alle dingen, zelfs van voorzieningen voor de gemeenschap. **Zo wordt** zware schade toegebracht aan de mensen en aan de aarde waarop zij leven.

Er is op zichzelf niets tegen economische groei, **de techniek en de** markt met zijn **vraag en aanbod**, maar door niet **naar** God **te vragen** hebben wij er **misbruik** van **ge-****maakt en** zo zijn ze ons de baas geworden. Wij **kunnen ons** ook niet volledig aan de greep van deze machten onttrekken, maar God geeft ons wel de vrijheid om te laten zien dat zij het laatste **woord** **niet** Roeven **te hebben** en niet mogen hebben, bijvoorbeeld door onszelf beperkingen op te leggen, door misbruik te vervangen door **gebruik en door voor & gebruik** **dankbaar** te zijn. In de vrijheid die God geeft, **kunnen** wij ook dienstbaar zijn aan wat er buiten de **kerk** **aan humaniteit** is. **Anderen zijn** ons daar soms al in voor in deze dienst, omdat zij bijvoorbeeld de beschadiging van het milieu eerder en scherper gezien hebben dan wij. Veel verzet **tegen** de vereniging van **gereformeerden, hervormden** en **luthersen** komt voort uit de gehechtheid aan oude, vertrouwde **vormen** van kerkelijk leven: we zitten **gezellig** bij elkaar en dat willen we zo maar **houden!** Maar gehechtheid aan het verleden **kan** nooit een reden zijn om na te laten wat in het heden geboden is.

Wanneer wij de eenheid van de gemeente van Jezus Christus zichtbaar kunnen **maken** is het ons **gebo-**&n dat te **doen**, en **onze** kerken kunnen dat nu doen. Wij mogen **&-**ze gelegenheid niet voorbij laten gaan: laten we samen luisteren naar wat het evangelie ons in onze tijd te zeggen heeft en laten we daarin onze eenheid vinden. Dan zullen **wij samen** merken dat God **ons** al **op de weg** naar de vrijheid heeft **geplaatst**, en dan **kunnen** wij wat wij gehoord en ervaren **hebben** vertellen aan ieder die **het** horen wil.

